

למנחת שבת
ושני וחמישי

שפטים ושטרות

תפסיר רס"ג

(ח) ואגעל לך חכאמא וערפא. פי גמיע מחאלך. אלדי יעטי אללה רבך אסבאטך. יחכמו פי מא בין אלנאס בחכם עדל: (ט) לא תמיל אלחכם. ולא תחאבי אלגודה. ולא תאכדי אלרשא. לאן אלרשא. יעמי עיון אלעלמא ען אלחקה. ויזוף אללאקואל אלעאדלה: (ט) ואכלב אלחקה אלמחין. לפי

יה שפטים ושטרות תתן לך בכל-שעריך אשר יהוה אלהיך נתן לך לשבטיך ושפטו את-העם משפט-צדק: דינין ופורענין. תמני לך בכל קרוך. דיין אלהך. יהיב לך לשבטך. ודינון ית עמא דין דקשוט:

לא-תטה משפט לא תכיר פנים ולא-תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים: לא תצלי דין. לא תשתמודע אפין. ולא תקביל שוחדא. ארי שוחדא. מעור עיני חכימין. ומקלקיל פתגמין תריצין: צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את-הארץ אשר-יהוה אלהיך נתן לך: קושטא קושטא תרדוף.

— כש"י —

לא תכיר פנים. אף בשעת הטענות. אזהרה לדין שלא יהא רך לזה וקשה לזה, אהד עומד ואהד יושב. לפי שפשוואה שהדין מכבד את חברו מסתתמין טענותיו: ולא תקח שחד. אפלו לשפוט צדק: כי השחד יעור. משקבל שחד ממנו אי אפשר שלא יטה את לבו אצלו להפוך בזכותו: דברי צדיקים. דברים המצדקים, משפטי אמת: כ צדק צדק תרדף. הלך אחר בית דין יפה: למען תחיה וירשת. כדאי הוא מנוי הדינין הכשרים להחיות את

יש שפטים ושטרות. שופטים, דינים הפוסקים את הדין. ושטרות, הרודין את העם אחר מצותם. שמפין וכופתין במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט: בכל שעריך. בכל עיר ועיר: לשבטיך. מוסב על תתן לך. שופטים ושטרות תתן לך לשבטיך בכל שעריך אשר ה' אלהיך נתן לך: לשבטיך. מלמד שמושיבין דינין לכל שבט ושפטו ובכל עיר ועיר: ושפטו את העם וגוי. מנה דינין מומחים וצדיקים לשפוט צדק: יט לא תטה משפט. כמשמעו:

תפסיר רס"ג

תחיא ותחוז אלבלד. אלדי אללה רבך מעטיך: כא) ולא תג'רס לך. סאריה מן אלשגר. אלי גאנב מד'בח אללה רבך אלדי תצנעה: כב) ולא תנצב לך דפה. עלי מא ישנאה אללה רבך: ז) א) לא תד'בח ללה רבך תזרא או שאה. מומא פיה עיב. מן אללאמור אלפאחשה. מומא זכרהה אללה רבך: ב) ואן וגד פי מא בינכם פי בעץ קראך. אלדי אללה

בדיל דתיחי ותירת ית ארעא. די אללהך יחיב לך: ס כא לא-תטע לך אשרה כל-עץ אצל מזבח יהוה אלהיך אשר תעשה-

לך: לא תצוב לך. אשירת כל אילן. בסטר. מדבחה. די אללהך דתעביד לך: כב ולא-תקים לך מצבה אשר שנא יהוה אלהיך: ולא תקים לך קמא. דרחיק י אללהך:

ס ד לא-תזבח ליהוה אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע פי תועבת יהוה אלהיך הוא: לא תפוס קדם י אללהך תור ואמר. דיחי

ביה מומא. כל מדעם ביש. ארי מרחק. קדם י אללהך הוא: ס ב פי-ימצא בקרבך באחד שעריך אשר יהוה אלהיך נתן לך איש או-אשה אשר יעשה את-הרע בעיני יהוה אלהיך לעבר בריתו:

— כס"י —

ומזבח אדמה צוה לעשות. ואת זו שנא פי חק היתה לכנענים. ואף על פי שהיתה אהובה לו בימי האבות, עכשיו שנאה, מאחר שעשאוה אלו חק לעבודה זרה: ז) ס לא תזבח וני כל דבר רע. אזהרה למפגל בקדשים על ידי דבור רע. ועוד נדרשו בו שאר דרשות בשחיטת קדשים: ז לעבר בריתו. אשר פרת אתכם שלא

ישראל ולהושיבן על אדמתן: כס לא תטע לך אשרה. לחייבו עליה משעת נטיעתה ואפלו לא עבדה עובר בלא תעשה על נטיעתה: לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך. אזהרה לנוטע אילן ולבונה בית בהר הבית: כז ולא תקים לך מצבה. מצבת אבן אחת, להקריב עליה אפלו לשמים: אשר שנא. מזבח אבנים

שמך המור. (ס) איש או-אשה המנהג להפריד בין או ל-אשה.

אֲרִי יִשְׁתַּכַּח בֵּינְךָ בַּחֲדָא מִן קֶרֶךְ. דִּי
 אֱלֹהִיךָ יְהִיב לְךָ. גִּבֹר אוֹ אֲתָא. דִּיעֲבִיד ית
 דְּבִישׁ קָדָם יי אֱלֹהִיךָ לְמַעַבְרָא עַל קִימִיָּה:
 וַיֵּלֶךְ וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים
 אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָהֶם
 וּלְשִׁמְשׁוֹ אוֹ לַיָּרֵחַ אוֹ
 לְכָל-עֲבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר
 לֹא-עֲוִיתִי: וְאִזְל. וּפְלַח לְטַעֲוֹת
 עַמְמֵיָּא. וּסְגִיד לְהוֹן. אוֹ לְשִׁמְשָׁא אוֹ
 לְסִיְהָרָא. אוֹ לְכָל חִילֵי שָׁמַיָּא דְלֹא
 פְּקִידִית: דְּוְהִגְד־לְךָ וּשְׁמַעַת
 וּדְרִשְׁתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אִמַּת

תפסיד רס"ג
 רבך מעטיך. רגל או
 אמראה. צנע אלשר. בין ידי
 אלה רבך פתגאוז עדהה:
 ג) פמציא. ועבד מעבודאת
 אכיר. וסגד להא. או
 לאלשטס או לאלקמר. או
 לסאיר נגום אלסמא מא לם
 אטלק לה: ד) פאדיא אכברת
 בדיאלך. אסתמעה ואלתמסה
 גידיא. פאדיא פאן אלאמר
 חקא תיאבתא. קד צנעת
 הדיה אלכריהה פי מא
 בינכם: ה) פאכרג דיאלך
 אלרגל. או תלך אלאמראה.
 אלדי צנעו הדיא
 אלאמר אלדי אלי מחלך.

נְכוֹן הַדָּבָר נַעֲשֶׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל:
 וַיִּתְחַוֵּא לְךָ וַתִּשְׁמַע. וַתִּתְבַּע יָאוֹת. וְהָא קוּשְׁטָא בִּין פְּתַגְמָא.
 אַתְעֵבִידַת. תּוֹעִיבַתָּא הָדָא בְּיִשְׂרָאֵל: ה' וְהוֹצֵאת אֶת-הָאִישׁ
 הַהוּא אוֹ אֶת-הָאִשָּׁה הַהוּא אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת-
 הַדָּבָר הַרַע הַזֶּה אֶל-שַׁעְרֶיךָ אֶת-הָאִישׁ אוֹ אֶת-
 הָאִשָּׁה וְסַקְלֶתֶם בְּאֲבָנִים וּמָתוּ: וְתַפִּיק ית גּוֹבְרָא
 הַהוּא. או ית אַתְתָּא הַהִיא. דְּעֲבָדוּ. ית פְּתַגְמָא בִּישָׂא הָדִין לְקֶרֶךְ.

— כ"ט —

לעבוד עבודה זרה: גאשר לא צויתי.
 לעבדם: זנכון. מכון העדות: כ' והוצאת
 את האיש ההוא . . . אל שעריך וגו'.
 המתרגם אל שעריך, לתרע בית דינה, טועה,

שכן שנינו אל שעריך זה שער שעבד בו, או
 אינו אלא שער שדון בו, נאמר שעריך
 למטה ונאמר שעריך למעלה (פסוק ז) מה
 שעריך האמור למעלה שער שעבד בו אף

תפסיר רס"ג

אלהגל וחדה. או תלך
אלאמראה וחדה. באן
תרגמוהמא באלהגארה
אלי אן ימותא: ו בקול
שאדין או תילאתיה יקתל
מן יקתל. ולא יקתל.
בקול שאהד ואחד:
ו ואידי אלשאדין. תבטש
בה אוולא לתקתלה. ואידי
סאיר אלנאס אכירא.
ואנף אהל אלשר מן
וסטד: ח) ואדא כפי ענף
אמר מן אלאחכאם. בין
דם לדם ובין דין לדין. וחכם
בלא אלי בלא. ואמר

ית גוברא. או ית אתתא. ותרגמוון
באבניא וימותון: **על-פי | שנים**
עדים או שלשה עדים
יומת המת לא יומת
על-פי עד אחד: על מימר תרין
סהדין. או. תלתא סהדין יתקטיל דחיב
קטול. לא יתקטיל. על מימר סהיד חד:
יד העדים תהיה בו
בראשנה להמיתו ויד
כל-העם באחרנה ובערת

הרע מקרבך: ידא דסהדיא. תהי
ביה בקדמיתא למקטליה. וידא דכל עמא בבתריתא. ותפלי עביד
דביש מבינד: **פ** ❀ **שנים** בספרי תימן ❀ **כי יפלא ממך דבר**
למשפט בין-דם לדם בין-דין לדין ובין נגע
לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית
אל-המקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו:
ארי יתפרש מנד פתגמא דדינא. בין דם לדם בין דין לדין.

— כט"י —

שעריך האמור למטה שער שעבד בו. עדות אחת. אף שלשה עדות אחת. ואין
ותרגומו לקרוף: **שנים [עדים] או שלשה.** נעשין זוממין עד שיזומו בלם: **כי יפלא.**
אם מתקיימת עדות בשנים למה פרט לה בל הפלאה לשון הבדלה ופרישה, שהדבר
בשלשה, להקיש שלשה לשנים, מה שנים נבדל ומכסה ממך: **בין דם לדם.** בין דם
זולק **הדקדוק:** **כי יפלא ממך.** תרגומו יתפרש לשון הפרשה והבדלה. וכן תרגום והוא
פלאי והוא מפרש: דבר למשפט. תרגומו פתגמא דדינא כי כן משפט הארמי וכמו לעבדך
ליעקב תרגומו דעבדך דיעקב:

תפסיר רס"ג

כיצומאת פי מחאלך פקום
ואצעיד. אלי אלמוציע. אלדי
יכתארה אללה רבך: ט) וציר
אלי אלאימה אלליואנין ואל
אלחכם. אלדי ילי פי דאלך
אלזמאן. פאלתמס מנהם אמר
דאלך אלחכם. יפתונך בה:
י) ואעמל בחסב אל אמר אלדי
יפתונך בה. מן דאלך
אלמוציע. אלדי יכתארה
אללה. ואחפץ לתעמל. כגמיע
מא ידלונך בה: יא) ובחסב
אלדלאה אלדי ידלונך.
ואלחכם אלדי יקולון לך תצנע.

ובין מכתש סגירו למכתש סגירו. פתגמי
פלוגת דינא בקרוך. ותקום ותסק.
לאתרא. דיתרעי. יי אלהך ביה:
ט) ובאת אל הכהנים הלויים
ואל-השפט אשר יהיה
בימים ההם ודרשת והגידו
לך את דבר המשפט: ותיתי.
לות כהניא לואי. ולות דינא. דיחי
ביומא האנון. ותתבע ויחוון לך. ית
פתגמא דדינא: * ד ועשית על-פי
הדבר אשר יגידו לך מן

יחזי חספי

המקום ההוא אשר יבחר יהוה ושמרת
לעשות ככל אשר יורה: ותעביד. על מימר פתגמא
דיחוון לך. מן אתרא ההוא. דיתרעי יי. ותטר למעבד. ככל דילפונך:
על-פי התורה אשר יורה ועל-המשפט
אשר-יאמרו לך תעשה לא תסור מן-הדבר
אשר-יגידו לך ימין ושמאל: על מימר אוריתא

— כס"י —

טמא לדם טהור: בין דין לדין. בין דין וכאי
לדין חביב: בין נגע לנגע. בין נגע טמא לנגע
טהור: דברי ריבת. שיהו חכמי העיר
חולקים בדבר. זה מטמא וזה מטהר זה מחויב
וזה מזהב: וקמת ועלית. מלמד שבית
המקדש גבוה מכל המקומות: ט הכהנים
וזלק הדקדוק: ואל השפט. כן הוא בכל התיגאן האזלא בה"א וכ"כ א"ת ז"ל:

תפסיר רס"ג

לא תזול מן אלאמר. אלדי
 יפתונך בה ימנה ולא יסרה:
 (ב) ואי רגל יסתעמל אלקחה.
 פלא יקבל מן אלאמאם
 אלמקים הנאך. ליכדם אללה
 רבך. או מן אלחאכם. פליקתל
 דיאלך אלרגל. ואנף אהל
 אלשר מן אל אסראיל:
 (ג) וסאיר אלנאס יסמעון
 ויכאפון ולא יתקחון איציא:
 (ד) ואדיא דכילת אלי אלבלד.
 אלדי אללה רבך מעטיך.
 וחזתה ואקמת פיה. פקלת.
 אנצב לי מלכא. פסאיר
 אלאמם אלדין הואלי:
 (טו) פיגוז אן תנצב לך מלכא.
 אלדי יכיתארה אללה רבך.

דילפונך. ועל דינא. דיימרון לך תעביד.
 לא תסטי. מן פתגמא. דיחזון לך לימינא
 ולשמאלא: **יב והאיש אשר-**
יעשה בזדון לבלתי שמע
אל-הכהן העמד לשרת
שם את-יהוה אלהיך או
אל-השפט ומת האיש
ההוא ובערת הרע
מישראל: וגוברא דייעביד ברשע.
 בדיל דלא לקבלא מן פהנא דקאים.
 לשמשא תמן קדם יי אלהך. או מן דינא.
 ויתקטיל גוברא ההוא. ותפלי עביד
 דביש מישראל: **יג וכל-העם**

ישמעו ויראו ולא יזדון עוד: וכל עמא ישמעון
 וידחלון. ולא ירשעון עוד: **ס** **שפטים** **בספרי** **תימן** **(שני)** **די פי-**
תבא אל-הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך
וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי
מלך ככל-הגוים אשר סביבתי: ארי תיעול לארעא.
 דיי אלהך יהיב לך. ותירתה ותתיב בה. ותימר. אמני עלי מלכא. ככל
 עממיא דבסחרני: **טו** **שום תשים עליך מלך אשר**

— רס"י —

וכל שבן שאומר לך על זמין זמין ועל שממתנין לו עד הרגל וממיתין אותו
 שמאל שמאל: יג וכל העם ישמעו. מכאן ברקל:

תפסיר רס"ג

ולכונן אלמלך אלד"י תנצבה מן בעץ אכזתך. ולא יגזו אן תנצב לך רגלא גריבא. מן ליס הו אכיד: טז) לכן לא יסתכתיר לה מן אלכיל. ללא ירד אלקום אלי מצר. לאסתכתאר אלכיל. ואללה פקד קאל לבם. לא תעאודו אלדגוע פי דאלך אלטריק אבדאן: יז) ולא יסתכתיר לה מן אלנסא. ללא יזול קלבה. ומן אלפציה ואלד"הב. לא יסתכתיר לה גדא: יח) וכמא יגלס עלי כרסי

יבחר יהוה אלהיך בו
מקרב אחיך תשים עליך
מלך לא תוכל לתת עליך
איש נכרי אשר לא אחיך
הוא: מנאה תמני עלך מלפא.
דיתרעי. "אלהך ביה. מגו אחך. תמני
עלך מלפא. לית לך רשו. למנאה עלך
גבר נוכראי. דלא אחוך הוא: טז) רן
לא-ירבה-לו סוסים ולא-
ישיב את-העם מצרימה

למען הרבות סוס ויהוה אמר לכם לא תספון
לשוב בדרך הזה עוד: לחוד לא יסגי ליה סוסון. ולא יתיב
ית עמא למצרים. בדיל לאסגאה סוסון. ויי אמר לכוון. לא תיספון.
למתב. באורחא הדא עוד: יז) ולא ירבה-לו נשים ולא
יסור לבבו וכסף וזהב לא ירבה-לו מאד: ולא
יסגי ליה נשין. ולא יטעי לביה. וכספא ודהבא. לא יסגי ליה לחדא:
יח) והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו

— כס"י —

שמצינו שהיו לו לדוד שש נשים, ונאמר לו
ואם מעט ואספה לך כהנה וכהנה (שמואל ב'
יב, ט): וכסף וזהב לא ירבה לו מאד. אלא
כדי לתן לאבסניא [לאפסניא]: יח) והיה
כשבתו. אם עשה כן, כדאי הוא שתתקיים
מלכותו: את משנה התורה. שתי ספרי

טז) לא ירבה לו סוסים. אלא כדי מרפבתו.
שלא ישיב את העם מצרימה, שהסוסים
באים משם. כמה שנאמר בשלמה, ותעלה
ותצא מרפבה ממצרים בשש מאות כסף
וסוס בןמשים ומאה (מלכים א' י, כט): יז) ולא
ירבה לו נשים. אלא שמונה עשרה,

תפסיר רס"ג

מלכה. יסתכתב לה נסכיה
 הדיה אלתוריה פי ספר. מן
 חצירה' אלאיפה ואלליואניין:
 (ט) תכון מעה. יקרא פיהא טול
 אייאם תיאתה. לפי יתעלם אן
 יכאף אללה רבה. ויחפין גמיע
 כלאם הדיה אלתוריה. ודדיה
 אלדסום ליעמל בהא: כ) ללא
 ירתפע קלבה עליי אכיותה.

את-משנה התורה הזאת
 על-ספר מלפני הכהנים
 הלויים: ויהי כמתביה. על פורסי
 מלכותיה. ויכתוב ליה. ית פרשגן
 אוריתא הדא על ספרא. מן קדם כהניא
 ליואי: ויהיתה עמו וקרא
 בו כל-ימי חייו למען
 ילמד ליראה את-יהוה אלהיו לשומר
 את-כל-דברי התורה הזאת ואת-החקים
 האלה לעשתם: ותהי עמיה. ויהי קרי ביה כל יומי חייו.
 בדיל דיילף. למדחל קדם יי אלהיה. למטר. ית כל פתגמי. אוריתא
 הדא. וית קימיא האלין למעבדהון: ב לבלתי רום לבבו
 מאחיו ולבלתי סור מן-המצוה ימין ושמאול
 למען יאריד ימים על ממלכתו הוא ובניו

— כס"י —

עלות (שמואל א' י, ט) וכתוב ויחל שבעת ימים
 (שמואל א' יג, ט) ולא שמר הבטחתו לשמור כל
 היום, ולא הספיק להעלות העולה עד שבא
 שמואל ואמר לו נסבלת לא שמרת וגוי
 ועתה ממלכתך לא תקום (שם יג, ז, יד). הא
 למדת, שבשביל מצוה קלה שלנביא נענש:
 הוא ובניו. מגיד שאם בנו הגון למלכות
 הוא קודם לכל אדם:

תורה. אחת שהיא מנחת בבית גגיו ואחת
 שנכנסת ויוצאת עמו. ואונקלוס תרגם
 פתשגן, פתר משנה לשון שגון ודבור:
 יט דברי התורה. כמשמעו: כ ולבלתי סור
 מן המצוה. אפלו מצוה קלה שלנביא:
 למען יאריד ימים. מפלל הן אתה שומע
 לאו. וכן מצינו בשאול שאמר לו שמואל
 שבעת ימים תוחל עד בואי אליך להעלות

זולק הדקדוק: י"א את משנה. הנו"ן בצירי בכל ספרי תימן. ר"ל שיכתבנה פעם שנייה שיהיו
 לו שני ס"ת (מהר"ב). ותרגום שלנו פרשגן ברי"ש לא בתי"ו כי כ"ה בארמית פרשגן אגרתא (עזרא
 ד') ובדפוס בתי"ו והכל אחד. ועיין רדק בשרשים: מלפני הכהנים הלויים. הטפחא בתיבת
 מלפני בכל התיגאן וכ"כ א"ת גם בירושלמיים כן:

תפסיר רס"ג

וללא יזול מן אלשריעה ימנה
ולא יסרה. לפי תטול אימנה
עלי ממלכתה. הו ובניה פי מא
בין בני אסראיל: יח א ואד'
לא יפון לאלאימה ואלליואנין.
אלדי הם סאיר סבט לוי. קסס
ולא נחלה מע אל אסראיל. פמן
קראבין אללה. ומן נחלתה
יאכלון: ב ונחלה לא תפון לה
פי מא בין אכזתה. אד'
פראיץ אללה נחלתה. כמא
אמר לה בהא: ג ויהיה מא

בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל: בְּדִיל דְּלֹא יִירָם
לְבֵיהּ מֵאַחוּהֵי. וּבְדִיל. דְּלֹא יִסְטֵי מִן
תַּפְקִידָתָא לְיַמִּינָא וְלִשְׂמָאלָא. בְּדִיל
דְּיִזְרִיךְ יוֹמִין עַל מַלְכוּתֵיהּ. הוּא וּבְנוּהֵי
בְּגוֹ יִשְׂרָאֵל: **ס** **וְלֹא יִהְיֶה לְכַהֲנִים
הַלְוִיִּם כָּל-שִׁבְט לְוֵי חֵלֶק
וְנַחֲלָה עִם-יִשְׂרָאֵל אֲשֵׁי
יְהוָה וְנַחֲלָתוֹ יֹאכְלוּן:** לֹא יְהִי
לְכַהֲנֵיָא לְיוֹאֵי. כָּל שִׁבְטָא דְּלֵוִי. חוֹלֶק

ואחסנא עם ישראל. קורבניא דיין. ואחסנתיה ייכלון: **ב ונחלה
לא יהיה לו בקרב אחיו יהוה הוא נחלתו
כאשר דבר לו: ואחסנא לא יהי ליה בגו אחוהי. מתנן דיהב
ליה יי אנין אחסנתיה. כמא דמליל ליה: ס ג וזה יהיה**

— רס"י —

וגוי (דכריס י ט) להזהיר על קיני וקנזי וקדמוני.
שוב נמצא בדברי רבי קלונימוס הכי גרסינן
בספרי ונחלה לא יהיה לו אלו נחלת חמשה.
בקרב אחיו אלו נחלת שבועה. נחלת חמשה
שבטים ונחלת שבועה שבטים. ומתוך חמשה
ויהושע לא חלקו נחלה אלא לחמשה
שבטים בלבד, שכן משה הנחיל לראובן וגד
וחצי שבט מנשה, ויהושע הנחיל ליהודה
ואפרים ולחצי שבט מנשה, ושבועה האחרים
נטלו מאליהן אחרי מות יהושע, מתוך כך
הזכיר חמשה לבד ושבועה לבד: **כאשר
דבר לו.** לאהרן, בארצם לא תנחל וגוי אני

יח 6 3 **כל שבט לוי.** בין תמימין בין בעלי
מומין: חלק. בבזה: ונחלה. בארץ: **אשי הי.**
קדשי המקדש [הקדשים]: ונחלתו. אלו
קדשי הגבול תרומות ומעשרות. אבל נחלה
גמורה לא יהיה לו בקרב אחיו. ובספרי
דרשו ונחלה לא יהיה לו. זו נחלת שאר:
בקרב אחיו. זו נחלת חמשה. ואיני יודע מה
היא. ונראה לי שארץ כנען שמעבר הירדן
ואלף נקראת ארץ חמשה עממין, ושלסיון
ועוג, שני עממין אמורי וכנעני. ונחלת שאר
לרבות קיני וקנזי וקדמוני. וכן דורש בפרשת
מתנות שאמרנו לאהרן על כן לא יהיה ללוי

תפסיר רס"ג

יכון רסם אללאיפה עלי אלקום.
 מן דיאבתי אי דיבה פאן מן
 אלפקר ואלג'נם. אן יעטוהם.
 אלד'ראע ואללתיין ואלאקבה:
 (ד) אונל ברך ועצירך ודהנד.
 ואונל גז ג'מך תעטיה: (ה) לאן
 אללה רבך קד אכיתארה מן
 גמיע אסבטאד. ליקום ויכ'דם
 באסם אללה. הו ובניה טול
 אלזמאן: (ו) ואדיא חג אי לוי.

משפט הפהנים מאת העם
 מאת זבתי הזבח אם-שור
 אם-שה ונתן לפהן הזרע
 והלחיים והקבה: ודין. יהי דחוי
 לכהניא מן עמא. מן נכסי נכסתא אם
 תור אם אמר. ויתין לכהנא. דרעא
 ולועא וקיבתא: ר ראשית דגנך
 תירשך ויצהרך וראשית

גז צאנך תתן-לו: ריש עבודך חמרך ומשחך. וריש גזת ענך
 תתין ליה: ר כפי בו בחר יהוה אלהיך מפל-
 שבטיך לעמד לשרת בשם-יהוה הוא ובניו כל-
 הימים: ארי ביה. אתרעי. יי אלהך מפל שבטך. למקם לשמשא
 בשמא דיי. הוא ובנוהי כל יומיא: ס (רביעי) ו כפי יבא הלוי

— רש"י —

מששים, שנאמר וששיתם האיפה מחמר
 השערים (יחזקאל מכ, יג) ששית האיפה, חצי
 סאה. כשאתה נותן חצי סאה לבור, הרי
 אחד מששים, שהבור שלשים סאין:
 וראשית גז צאנך. כשאתה גוזז צאנך בכל
 שנה תן ממנה ראשית לכהן. ולא פרש בה
 שעור. ורבותינו נתנו בה שעור אחד
 מששים. וכמה צאן הציבות בראשית הגז,
 חמש רחלות, שנאמר (שמואל א' כב, יח) וחמש
 צאן עשויות. רבי עקיבא אומר ראשית גז
 שתיים, גז צאנך ארבע, תתן לו הרי חמש:
 כ לעמד לשרת. מכאן שאין שרות אלא
 מעומד: ו-י כפי יבא הלוי. יכול בן לוי ודאי

חלקך (צמדזכ יח, ט): ג מאת העם. ולא מאת
 הכהנים: אם שור אם שה. פרט לחיה:
 הזרע. מן הפרק שלארכבה עד כף שליד
 שקורין אשפלדיון [עצם השכם]: והלחיים.
 עם הלשון. דורשי רשומות היו אומרים,
 ורוע, תחת יד, שנאמר (צמדזכ כב, ז) ויקח
 רמח בידו. לחיים, תחת תפלה, שנאמר
 (סכ"ו קו, ט) ויעמד פינחס ויפלל: והקבה. תחת
 (צמ"ד כב) האשה אל קבתה: ד ראשית דגנך.
 זו תרומה, ולא פרש בה שעור, אבל רבותינו
 נתנו בה שעור, עין יפה אחד מארבעים, עין
 רעה אחד מששים, בינונית אחד מחמשים.
 וסמכו על המקרא שלא לפחות מאחד

תפסיר רס"ג

מִן בַּעֲרֵי מִחֲאֲלַךְ אֱלֹתַי לְגַמְיַע
אֵל אִסְרָאֵל. אֱלֹדֵי הוּ מְקִים
בְּהָא. פְּלִידְכִל פִּי אֵי וְקַת שֵׁא.
אֱלֹי אֱלִמוּצֵע אֱלֹדֵי וְכִתְאָרָה
אֱלֹלָה: ז) וְכִדְם בְּאִסִּם אֱלֹלָה
רַבָּה. כְּגַמְיַע אֲכִוְתָה
אֱלִילוֹאֲנִיין. אֱלוֹאֲקִפִּין תִּם בִּין
יְדֵי אֱלֹלָה: ח) וְלִקְתִּסְמוּ אֲנַצְבָּה
מִתְסֵאוּיָה. מָא כִּלָּא מָא
אֲתִבְתָּה אֱלֵאֲבָא מִן אֱלִנוּב:
ט) וְאֵעִלִּם אֲנַךְ דְּאֲכִיל אֱלֵי

מֵאֶחָד שְׁעָרֶיךָ מְכַל-
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-הוּא גֵר שֵׁם
וּבֹא בְּכָל-אוֹת נִפְשׁוֹ אֶל-
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה:
וְאֵרִי יֵיתִי לְיוֹאֵה. מִחֲדָא מְקַרְוֹךְ מְכַל
יִשְׂרָאֵל. דְּהוּא דְּר תַּמָּן. וְיֵיתִי בְּכָל רְעוּת
נִפְשִׁיהָ. לְאֶתְרָא דִּיתְרַעֵי יֵי: ז) וְשִׁרְתָּ
בְּשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי כָּל-

אֶחָיו הַלְוִיִּם הָעֹמְדִים שָׁם לְפָנַי יְהוָה: וַיִּשְׁמִיעַ.
בְּשֵׁמָא דֵי יְיָ אֱלֹהֵיהָ. כְּכָל אֲחֻזְיָ לְיוֹאֵי. דְּמִשְׁמִשִּׁין תַּמָּן קָדִם יֵי:
ח) חֵלֶק כְּחֵלֶק יֹאכְלוּ לְבַד מִמִּכְרֵיו עַל-הָאֲבוֹת:
חֵלֶק כְּחֵלֶק יֵיכְלוּן. בְּר מִמְטַרְתָּא דִּיתָה שְׁבַתָּא דִּכִּין אֲתִקִּינוּ
אֲבָהָתָא: ס) ❖ חֲמִדְשִׁי בְּסִפְרֵי תַיִטוֹ ❖ ט) כִּי אֵתָה בָּא אֶל-הָאָרֶץ
אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לֹא-תִלְמַד לַעֲשׂוֹת

— רס"י —

שְׁחֻלְקִין בְּעוֹרוֹת וּבְבִשְׂר שְׁעִירֵי חֲטָאוֹת.
יְכוּל אָף בְּדְבָרִים הַבָּאִים שְׁלֵא מִחֲמַת הֶרְגֵל,
כְּגוֹן תְּמִידִין וּמוֹסְפֵי שְׁבַת וּגְדָרִים וּגְדָבוֹת.
תִּלְמוּד לֹאֲמַר לְבַד מִמִּכְרֵיו עַל הָאֲבוֹת, חוּץ
מִמָּה שְׁמִכְרוּ הָאֲבוֹת בִּימֵי דְדוּד וְשְׁמוּאֵל,
שְׁנֻקְבְּעוּ הַמְשֻׁמְרוֹת וּמְכָרוּ זֶה לָזֶה טוֹל אֶתְהָ
שְׁבַתָּךְ וְאֲנִי אֲטוֹל שְׁבַתִּי: ט) לֹא תִלְמַד
לַעֲשׂוֹת. אֲבָל אֶתְהָ לְמַד לְהִבִּין וְלַהוֹרוֹת,
כְּלוּמַר לְהִבִּין מַעֲשֵׂיהֶם כְּמָה הֵם מְקַלְקְלִים,

הַכְּתוּב מְדַבֵּר, תִּלְמוּד לֹאֲמַר וְשִׁרְתָּ, יֵצְאוּ
לְוִיִּים שְׂאִין רְאוּיִין לְשִׁרוּת: וּבֹא בְּכָל אוֹת
נִפְשׁוֹ וּגְי וְשִׁרְתָּ. לְמַד עַל הַכְּהֵן שְׁבָא
וּמְקָרִיב קָרְבָּנוֹת גְּדָבוֹת אוֹ חוּבְתוֹ וְאֶפְלוּ
בְּמִשְׁמֵר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ. דְּבַר אַחַר עוֹד לְמַד עַל
הַכְּהֵנִים הַבָּאִים לְרָגֵל שְׁמִקְרִיבִין בְּמִשְׁמֵר
וְעוֹבְדִין בְּקָרְבָּנוֹת הַבָּאִים מִחֲמַת הֶרְגֵל, כְּגוֹן
מוֹסְפֵי הֶרְגֵל, וְאָף עַל פִּי שְׂאִין הַמְשֻׁמְרֵי
שְׁלָהֶם: ח) חֵלֶק כְּחֵלֶק יֹאכְלוּ. מְלַמֵּד

זוֹלֶק הַדְּקֻדּוֹק: וְאִשֶׁר הוּא גֵר שֵׁם. הַקְּמֵץ רַחֲב וְצָרִיךְ לְהַעֲמִיד הַשׁוֹפֵר בְּגִימ"ל:
ח) לְבַד מִמִּכְרֵיו. תְּרַגּוּם שְׁלֵנוּ כִּר מִמְטַרְתָּא דִּיתָה שְׁבַתָּא כְּלוּמַר לְבַד מִמְשֻׁמְרַת שְׁעִם הַשְּׁבַת
כְּלוּמַר שְׁחֻלָּה בְּשְׁבַת. וּבְדִפּוֹס גְּרִיס דְּאִיתִיהָ בְּשְׁבַתָּא:

תפסיר רס"ג

אלבלד. אלדזי אללה רבד
 מעטיד. פלא תתעלם אן תעמל.
 כמכארה' אולאיד אלמם:
 (י) ולא יוגד פיכם. מן ישעל
 אבנה או אבנתה באלנאר.
 וקאסם קאסומאת. ומתפאול
 ומתטייר וסאחר: (יא) וראקי
 רקאא. וסאל משעוד' או
 עדאף. ומלתמס מן אלמותא:
 (יב) לאן אללה זכרה כל מן יצנע
 הדיה אלמכארה. ובגרידתהא.
 הו קארצ'הם מן בין ידיד:

פְּתוּעַבַת הַגּוֹיִם הַהֵם: אָרִי
אֶת עָלִיל לְאָרְעָא. דִּי אֵלֶהָד יְהִיב לָד.
לֹא תִילַף לְמַעְבַּד. פְּתוּעַבַת עַמְמִיא
הָאֲנוּן: לֹא-יִמְצֵא בְךָ

מַעְבִּיר בְּנוֹ-וּבֵתוֹ בְּאֵשׁ
קִסִּים קִסְמִים מְעוֹנָן וּמְנַחֵשׁ

וּמְכַשֵּׁף: לֹא יִשְׁתַּכַּח בְּךָ. מַעְבֵּר
בְּרִיה וּבֵרֵתֶיהָ בְּנוֹרָא. קִסִּים קִסְמִין. מְעַנֵּן
וּמְנַחֵשׁ וְחָרֵשׁ: וְחֹבֵר חֹבֵר

וְשֹׂאֵל אוֹב וַיְדַעְנִי וְדַרְשׁ אֶל-הַמֵּתִים: וְרִטִּין רִטִּין.

וְשֹׂאֵל בְּבִדִין וּבְזִכּוֹרוֹ. וְתָבַע מִן מִיתָא: כִּי-תוֹעַבַת יְהוָה
כָּל-עֲשֵׂה אֱלֹה וּבְגִלָּל הַתּוֹעַבַת הָאֱלֹה יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ אוֹתָם מִפָּנֶיךָ: אָרִי מְרַחֵק קָדָם יי כָּל עֹבֵד
אֱלִין. וּבְדִיל תוֹעִיבָתָא הָאֱלִין. יי אֵלֶהָד. מְתָרִיד יִתְהוֹן מִן קְדָמָךְ:

— כ"ט —

צבי הפסיקו בדרה, מקלו נפל מידו: י6 וחבר
 חבר. שמצורף נחשים או עקרבים או שאר
 חיות למקום אחד: ושאל אוב. זה מכשפות
 ששמו פיתום ומדבר משחיו ומעלה את
 המת בבית השחי שלו: וידעני. מכניס עצם
 חיה ששמה ידוע, לתוך פיו, ומדבר העצם
 על ידי מכשפות: ודרש אל המתים. כגון
 המעלה בזכרותו והנשאל בגלגלת: י7 כל
עשה אלה. עשה כל אלה לא נאמר אלא
 כל עשה אלה, אפלו אחת מהן:

ולזהרות לבניך לא תעשה כן וכן, שזה הוא
 חק הגוים: י מעביר בנו ובתו באש. היא
 עבודת המולך. עושה מדורות אש מכאן
 ומכאן ומעבירו בין שתייהם: קסם קסמים.
 איזהו קסם, האוחז את מקלו ואומר אם אלה
 אם לא אלה. וכן הוא אומר, (כוטט ד, יב) עמי
 בעצו ישאל ומקלו יגיד לו: מעונן. רבי
 עקיבא אומר אלו נותני עונות, שאומרים
 עונה פלונית יפה להתחיל. וחכמים אומרים
 אלו אוהזי העינים: מנחש. פתו נפלה מפיו.

וזלק הדקדוק: פתועבת הגוים ההם. כן הוא בכל התיגאן הטפחא בתיבת הגוים היפך
 הדפוסים:

תפסיר רס"ג

(ג) בל כן סאדגא ללה רבד:
 (ד) לאן הולאי אלמם. אלדי
 אנת וארת'הם. מן
 אלמתפאולין ואלקאסומין
 יסמעון. ואנת פלם יטלק לך
 אללה רבד מתיל דיאלד:
 (טו) לכן אי נבי מן בינכם מן
 בעץ אכ'ותד מת'לי. ינצבה לך
 אללה רבד. מנה פאקבלו:
 (טז) כגמיע מא סאלת אללה
 רבד פי גבל תריב. פי יום

יג תמים תהיה עם יהוה
 אלהיך: שלים תהי בדחלתא די
 אלהך: (חמישי) פי | הגוים
 האלה אשר אתה יורש
 אותם אל-מעננים ואל-
 קסמים ישמעו ואתה לא
 כן נתן לך יהוה אלהיך:

ארי עממיא האלין. דאת ירית יתהון. מן

מענניא ומן קסמיא שמעין. ואת. לא כן יהב לך יי אלהך:
 טו נביא מקרבך מאחיד כמני יקים לך יהוה
 אלהיך אליו תשמעון: נביא מבינד מאחד פותי. יקים לך
 יי אלהך. מניה תקבלון: טז ככל אשר-שאלת מעם
 יהוה אלהיך בחרב ביום הקהל לאמר לא
 אסף לשמע את-קול יהוה אלהי ואת-האש
 הגדלה הזאת לא-אראה עוד ולא אמות:

— כס"י —

יג תמים תהיה עם ה' אלהיך. התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות ואז תהיה עמו ולחלקו: יד לא כן

זלך הורקדוק: יג תמים. אין התי"ו רבתי בכל התיגאן. ועיין בסוף המחברת שבריש התיגאן דלא מני לה בכלל אותיות גדולות וכ"כ א"ת דלא כמהר"ב שנטה לדעת הדפוס בזה: טו לשמע את קול יי אלהי. תיבת לשמע בפשטא אחת בכל התיגאן והיא מלרע:

שמון המור (י) לא כן. צריך להפריד מעט ביניהם דלא לישתמע לכן. וכן חבירו בספר שמות פר' ל פס' יא.

תפסיר רס"ג

אלגוק וקלת. לא אעוד אן
 אסמע צות אללה רבי. ולא
 ארא הד'ה אלנאר אלעצימה
 ללא אמות: יז) פקאל אללה לי.
 קד אחסנו פי גמיע מא קאלו:
 יח) ואי נבי אנצבה להם. מן
 בעץ אכזותהם מת'לך. אלקנה
 פלאמי. פיכאטבהם. בגמיע
 מא אמרה בה: יט) ואי אנסאן
 למ יקבל פלאמי. אלדי
 יאדי עני. פאני אטאלבה:
 כ) ואי מתנבי. תווקח פתקול
 קולא עני. מא למ אמרה אן
 יקולה. ומן יתנבא למעבודאת

כָּל דְּשִׂאֵלְתָא. מִן קָדָם יי אֱלֹהִים
 בְּחֹרֵב. בְּיוֹמָא דְקִהְלָא לְמִימְרָא. לֹא
 אוֹסִיף. לְמִשְׁמַע ית קל מִימְרָא דִי אֱלֹהִים.
 וַיֵּת אִישְׁתָּא רַבְתָּא הָדָא. לָא אֲחֹזִי עוּד
 וְלֹא אַמּוֹת: יז) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלֵי
 הֵיטִיבוּ אֲשֶׁר דִּבְרוּ: וַאֲמַר יי
 לִי. אַתְּ קִינוּ דְּמִלְּלוּ: יח) נְבִיא
 אֲקִים לָהֶם מִקְרֵב אַחִיהֶם
 כַּמּוֹד וְנִתְּתִי דְבָרִי בְּפִיו
 וְדַבֵּר אֵלֵיהֶם אֶת כָּל-אֲשֶׁר

אֶצְוֶנּוּ: נְבִיא אֲקִים לְהוֹן. מְגוֹ אַחִיהוֹן
 פּוֹתֵךְ. וְאַתִּין פִּתְגָמִי נְבוֹאָתִי בְּפוּמִיָּה. וַיִּמְלִיל עִמָּהוֹן. ית כל
 דְּאֶפְקֹדְנִיָּה: יט) וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא-יִשְׁמַע
 אֶל-דְּבָרִי אֲשֶׁר יִדְבֹר בְּשִׁמִּי אֲנֹכִי אֶדְרֹשׁ
 מֵעַמּוֹ: וַיְהִי. גּוֹבְרָא דְלֹא יִקְבִּיל לְפִתְגָמִי. דִּימְלִיל בְּשִׁמִּי. מִימְרֵי
 יתבע מניה: כ) אַךְ הַנְּבִיא אֲשֶׁר יִזִּיד לְדַבֵּר דְּבָר
 בְּשִׁמִּי אֶת אֲשֶׁר לֹא-צִוִּיתוּ לְדַבֵּר וְאֲשֶׁר יִדְבֹר
 בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמֵת הַנְּבִיא הֵהוּא:

— כס"י —

אדם, המתנבא מה שלא שמע ומה שלא
 נאמר לו ונאמר לחברו, והמתנבא בשם
 עבודה זרה. אבל הכובש את נבואתו
 והעובר על דברי נביא והעובר על דברי
 עצמו מיתתן בידי שמים. שנאמר אנכי

תחתך וכן מנביא לנביא: כ אשר לא צויתו
 לדבר. אבל צויתו לחברו: ואשר ידבר
 בשם אלהים אחרים. אפלו פון את
 ההלכה לאסור את האסור ולהתיר את
 המתר: ומת. בְּחֹק. שלשה מיתתן בידי

תפסיר רס"ג

אכ"ר. פליקתל ד'אלך אלמתנבי: כא) ואן קלת פי נפסד. פיף נעלם אלקול. אלד'י לם יקולה אללה: כב) פאנה מא יקולה אלמתנבי ען אללה. ולא יגוז ד'אלך אלקול ולא יגב. פהו אלקול אלד'י לם יקולה אללה. ואנמא קאלה אלמתנבי בקחה. פלא תחד'רה: יט א) ואדיא קטע אללה רבך אלמם. אלד'י הו מעטיך בלדהם.

ברם נביא. דירשע למללא פתגמא בשמי. ית דלא פקידתיה למללא. ודימליל. בשום טעות עממא. ויתקטיל נביא ההוא: כא וכי תאמר בלבבך איכה נדע את-הדבר אשר לא-דברו יהוה: וארי תימר בלבבך. איכדין נדע ית פתגמא. דלא מלליה יי: כב אשר ידבר הנביא בשם יהוה

ולא יהיה הדבר ולא יבא הוא הדבר אשר לא-דברו יהוה בזדון דברו הנביא לא תגור ממנו: דימליל נביא בשמא דיי. ולא יהי פתגמא ולא יתקים. הוא פתגמא. דלא מלליה יי. ברשע מלליה נביא. לא תדחל מניה: ט כפי-יכרית יהוה אלהיך את-הגוים אשר יהוה אלהיך נתן לך את-ארצם וירשתם

— כט"י —

העתידות, הרי שבא ואמר עשו כף וכו' ומפי הקדוש ברוך הוא אני אומר, כפר נצטוו שאם בא להדיחך מאחת מכל המצות לא תשמע לו, אלא אם כן ממקה הוא לך שהוא צדיק גמור, כגון אליהו ביהר הפרמל שהקריב בבמה בשעת אסור הבמות כדי לגדור את ישראל. הכל לפי צורך השעה וסיג הפרצה, לכו נאמר אליו תשמעו: לא תגור ממנו. לא תמנע עצמך מללמד עליו חובה ולא תירא לעגש עליו:

אדרש מעמו (פסוק יט): כא וכי תאמר בלבבך. עתידין אתם לומר, כשיבא חנניה בן עוזר ומתנבא (ימייכ כז, טז) הנה כלי בית ה' מושבים מבבלה עתה מהרה, וירמיהו עומד וצווח על העמודים ועל הים ועל יתר הכלים שלא גלו עם יכניה, (סס כז, כג) בבבלה יובאו עם גלות צדקיהו: כב אשר ידבר הנביא. ויאמר דבר זה עתיד לבא עליכם, ותראו שלא יבא הוא הדבר אשר לא דברו ה' ודרג אותו. ואם תאמר זו במתנבא על

תפסיר רס"ג

פֹּרְתֵי תְּנֵהֶם. וְסַכַּנְתָּ פִי קִרְאֵהֶם
 וּמִנְאֻזֵיהֶם: (ב) אִפְרוּ לְךָ תִּלְאֹתַי
 קִרְא. פִי וְסַט בְּלֹדֶךָ. אֱלֹדִי
 אֱלִלָה רַבֵּךְ מְעַטִּיךָ לְתַחֲוֹזָה:
 (ג) אֲצִלָּה טְרַקְהָא. עֲלִי תַתְּלִית
 תַּכִּים אֲרַצְךָ. אֱלֹדִי יִנְחֶלְךָ
 אֱלִלָה רַבֵּךְ. תִּכּוֹן מַעֲדָה. לְיַהֲרֵב
 אֱלִיָּהּ כָּל קִאֲתֵל: (ד) וְהִדִּיא
 כִּיִּבֵר אֱלִקְאֲתֵל. אֱלֹדִי יַהֲרֵב
 אֱלִיָּהּ פִּתְיָא. מִן קַתֵּל צִאֲחֻבָּה
 בְּלֵא מַעֲרַפָּה. וְהוּ גִיר שְׂאֲנִי לָהּ
 מִן אַמַּס וּמֵא קַבְלָה: (ה) וְדִיאֲלֶךָ
 כְּמִן יִדְכֵּל מַע צִאֲחֻבָּה אֱלִי

וַיִּשְׁבַּת בְּעָרֵיהֶם וּבְבֵתֵיהֶם:

אַרְי יִשִּׁיעִי. יי אֱלֹהֶךָ יֵת עֲמִמִּיא. דִּיִּי
 אֱלֹהֶךָ. יַהֲיֵב לְךָ יֵת אֲרַעֲהוּן. וְתִירְתַּנּוּן:

וְתַתִּיב בְּקִרְוֵיהוּן וּבְבֵתֵיהוּן: **שְׁלוֹשׁ**

עָרִים תַּבְדִּיל לְךָ בְּתוֹךְ

אֲרַצְךָ אֲשֶׁר יְהוּה אֱלֹהֶיךָ

נָתַן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ: תִּלְת קִרְוִין

תַּפְרִישׁ לְךָ. בְּגוֹ אֲרַעְךָ. דִּיִּי אֱלֹהֶךָ. יַהֲיֵב

לְךָ לְמִירְתָּהּ: **תַּכְּיִן לְךָ הַדְּרֹךְ**

וְשִׁלְשַׁת אֶת־גְּבוּל אֲרַצְךָ

אֲשֶׁר יִנְחִילְךָ יְהוּה אֱלֹהֶיךָ וְהָיָה לְנוֹס שְׂמָה

כָּל־רֵצֶחַ: תַּתְּקִין לְךָ אֲוֹרְחָא. וְתַתְּלִית יֵת תַּחֲוִים אֲרַעְךָ. דִּיִּי חֲסַנְנֶךָ

יי אֱלֹהֶךָ. וְיֵהִי לְמַעַרְק לְתַמָּן כָּל קַטוּל: **וְזֶה דְבַר הַרְצִיחַ**

אֲשֶׁר־יָנוֹס שְׂמָה וְחִי אֲשֶׁר יִכֶּה אֶת־רַעְהוּ

בְּבִלִי־דַעַת וְהוּא לֹא־שָׁנֵא לוֹ מִתְּמַל שְׁלִשָּׁם:

וְדִין פַּתְגָּם קַטוּלָא. דִּיעֲרוֹק לְתַמָּן וְיַתְקִים. דִּיקַטוּל יֵת חֲבֵרִיָּה בְּלֵא

מִדַּעִיָּה. וְהוּא לָא שְׂנִי לִיָּה מֵאֲתַמְלִי וּמִדְּקַמּוּהִי: **וְאֲשֶׁר יָבֵא**

אֶת־רַעְהוּ בִיעֵר לַחֲטָב עֵצִים וְנִדְחָה יָדוֹ בַּגְּרוֹזִין

— כ"י —

מִמְּנָה עַד הַשְּׁנֵיָה. וְכֵן מִשְׁנֵיָה, לְשִׁלִּישִׁית. וְכֵן
 מִן הַשְּׁלִישִׁית, עַד הַגְּבוּל הַשְּׁנִי שֶׁלְאַרְץ
 יִשְׂרָאֵל: כ וְנִדְחָה יָדוֹ. כְּשֶׁבֵא לְהַפִּיל הַגְּרוֹזִין
 עַל הָעֵץ, וְתַרְגוּמוֹ וְתַתְּמַרְיָג יְדִיָּה, לְשׁוֹן

יֵשׁ גַּתְּכִין לְךָ הַדְּרֹךְ. מִקְלֵט מִקְלֵט הָיָה
 כְּתוּב עַל פְּרִשַׁת דְּרָכִים: **וְשִׁלְשַׁת אֶת גְּבוּל**
אֲרַצְךָ. שְׁיָהָא מִתְּחִלַּת הַגְּבוּל עַד הָעִיר
 הָרֵאשׁוֹנָה שְׁלַעִיר מִקְלֵט, כְּשַׁעוֹר מִהֶלֶךְ שְׁיֵשׁ

תפסיר רס"ג

אלשערא ליקטע חטבא. פתמיל
 ידה באלחדיד ליקטע אלעוד.
 או ינסל אלחדיד מן אלעוד.
 פיצוב צאחבה וימות. הו יחרב
 אלי' ואחדה מן הדיה אלקרא
 פיתוא: ו) פלא יכלב ולי אלדס
 אלקאתל. מפוא יחמא קלבה.
 פילחקה. לפתרה' אלטריק
 פיקתלה. וליס עליה חכס
 אלקתל. אד' ליס הו שאני לה
 מן אמס ומא קבלה:
 ז) פלד'אלך אנא אמרד אליוס.
 באן תפרז לך תלאת' קרא:
 ח) ואן אוסע אללה רבך
 תכ'מד. פמא קסם לאבאיך.
 פאעטאך גמיע אלבלד אלד'י

לְכַרַת הָעֵץ וְנִשַׁל הַבְּרוֹזֶל
 מִן־הָעֵץ וּמִצָּא אֶת־רַעְהוּ
 וּמַת הוּא יְנוּס אֶל־אֶחַת
 הָעָרִים־הָאֵלֶּה וְחִי: וְדִיעוּל עִם
 חֲבֵרִיה בְּחֹרֶשָׁא לְמַקְנֵן אָעִין. וְתַתְּמַרִּיג
 יָדִיה בְּבְרוֹזָא לְמַקְצִיָּה אָעֵא. וְיִשְׁתַּלִּיף
 בְּרוֹזָא מִן אָעֵא. וְיִשְׁפַח יַת חֲבֵרִיה וּיְמוֹת.
 הוּא. יַעְרוֹק. לְחֻדָּא מִן קְרוּיָא הָאֵלִין
 וְיִתְקִים: וּפִן־יִרְדֹּף גְּאֵל הַדָּם
 אַחֲרֵי הַרְצֵחַ כִּי יִחַס לְבָבוֹ
 וְהִשְׁיגוּ כִּי־יִרְבֶּה הַדָּרֶךְ
 וְהִכְהוּ נַפְשׁ וְלוֹ אֵין
 מִשְׁפָּט־מוֹת כִּי לֹא שָׁנֵא הוּא לוֹ מִתְמוֹל

שְׁלֹשׁוֹם: דְּלִמָּא יִרְדֹּף גְּאֵיל דְּמָא בְּתַר קְטוּלָא. אַרִי יִחַס לִבִּיה.
 וְיִדְבַקְנִיה. אַרִי יִסְגִי אֹרְחָא וְיִקְטַלְנִיה נַפְשׁ. וְלִיה לִית חוֹבַת דִּין
 דְּקְטוּל. אַרִי. לָא שָׁנֵי הוּא. לִיה מֵאֶתְמְלִי וּמִדְּקִמוּהִי: וְעַל־כֵּן
 אֲנֹכִי מְצִוֶּךְ לֵאמֹר שְׁלֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ: עַל
 כֵּן. אֲנָא מְפַקִיד לָךְ לְמִימַר. תִּלְתָּ קְרוּיִן תִּפְרִישׁ לָךְ:
 וְאִם־יִרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר

— כש"י —

ונשמטה ידו לכהפיל מכת הגרון על העץ. כי
 שמטו הבקר, תרגם יונתן (שמואל ב' ו, ו) ארי
 מרגוהי תוריא: ונשל הברזל מן העץ. יש
 מרבותינו אומרים נשמט הברזל מקתו, ויש
 זולק הדקדוק: ה אל אחת הערים האלה וחי. העי"ן מועמדת בגעיא בכל התיגאן:

תפסיר רס"ג

ועד באן יעטיה לאבאנד: ט) ודיאלד אדיא חפצית גמיע הדיה אלשריעה אלדי אנא אמרד בהא אליום. ותעמל בהא באן תחבב אללה רבד. ותסיר פי טרקה טול אלזמאן. פוד לד ת'לאת' קרא. עלי הדיה אל'לאת: י) ללא יספד דם ברי פי בלדד. אלדי אללה רבד מעטיד נחלה. פ'כון עליד דמה: יא) ואן כאן רגלא שאניא לצאחבה. פ'כמן לה

נִשְׁבַּע לְאֲבֹתֶיךָ וְנָתַן לְךָ
אֶת כָּל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבַּר
לָתֵת לְאֲבֹתֶיךָ: וְאִם יִפְתִּי. יי
אֱלֹהֶךָ יֵת תַּחֲוֹמֶיךָ. כְּמֵא דְקִים לְאֲבֹהֶתְךָ.
וַיִּתֵּן לְךָ יֵת כָּל אֲרָעָא. דְּמִלִּיל לְמִתָּן
לְאֲבֹהֶתְךָ: ט) כִּי-תִשְׁמֹר אֶת-
כָּל-הַמִּצְוָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹתָהּ
אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם
לְאַהֲבָהּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
וּלְלֶכֶת בְּדַרְכָּיו כָּל-הַיָּמִים וַיִּסְפֹּת לְךָ עוֹד
שְׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשְּׁלֹשׁ הָאֱלֹהִים: אַרְי תִּטֵּר יֵת כָּל
תַּפְקִידָתָא הָדָא לְמַעֲבָדָה. דְּאַנָּא מְפַקִּיד לְךָ יוֹמָא דִּין. לְמַרְחָס. יֵת יי
אֱלֹהֶךָ. וְלִמְהַךְ בְּאוֹרְחֵן דְּתַקְנֵן קְדָמוּהֵי כָּל יוֹמֵיָא. וְתוֹסִיף לְךָ עוֹד תְּלַת
קְרוּיִן. עַל תְּלַת אֱלִיִּן: ד) וְלֹא יִשְׁפֹּד דָּם נָקִי בְּקֶרֶב
אֲרָעָךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה וְהִיא
עָלֶיךָ דְּמִים: וְלֹא יִשְׁתַּפִּיד דָּם זָפֵאִי. בְּגוֹ אֲרָעָךָ. דִּי אֱלֹהֶךָ. יְהִיב
לְךָ אַחְסָנָא. וְהִי עֲלֶךָ חוֹבַת דִּין דְּקִטוּל: פ) וְכִי-יְהִיָּה אִישׁ
שָׂנֵא לְרַעְהוּ וְאַרְבַּ לּוֹ וְקָם עָלָיו וְהִכְהוּ נֶפֶשׁ

— רס"י —

נשבע לתת לך ארץ קיני וקנזי וקנדמוני: לעתיד לבא: יא) וכי יהיה איש שנא
ט) ויספוט לך עוד שלש. הרי תשע. שלש על ידי שנאתו הוא בא לידי וארב
שבעבר הירדן ושלש שבארץ כנען ושלש לו. מפאן אמרו עבר אדם על מצוה קלה
זולק הדקדוק: ו.לא ישפד דם נקי. צריך להעמיד בשופר שבת יבת דם להרחיב הקמץ כי
הדל"ת בקמץ בכל התיגאן:

תפסיד רס"ג

וְקָאָם עָלַיָּהּ. חַתִּי צְרִיבָה פְּמֵאָתָּה.
וְהָרַב אֵלַי וְאַחֲדָה מִן הַדְּרִיָּה
אֶלְקָרָא: (יב) פְּלִיבְעָתוּ שְׂיֹדֵי
קִרְיָתָהּ. וַיֵּאכְדוּדָה מִן תַּם.
וַיִּסְלְמוּהָ. אֵלַי וְלִי אֵלֶדֶם חַתִּי
יִקְתַּל: (יג) וְלֹא תִשְׁפַּק עָלַיָּהּ.
בַּל אֲנִי קִאֲתַלִּי אֶלְבְּרִי.
מִן בֵּין אֵל אֶסְרָאִיל לְפִי
יִכְאָר לְךָ: (יד) לֹא תִזְיִיגִי תַכִּים
צֶאֱחָבֵךְ. אֶלְדִּי תִכְרֵמָה
אֶלְאוּלִיָּן. בְּנַחֲלַתְךָ אֶלְדִּי
תִנְחַלְהָא. פִּי אֶלְבְּלֵךְ. אֶלְדִּי
אֶלְלָה רַבֵּךְ מַעֲטִיד לְתַחֲוֹזָה:

וּמַת וְנָס אֶל-אַחַת הָעָרִים

הָאֵל: וְאִרִי יְהִי גָבֵר שְׁנֵי לְחַבְרִיָּה.
וַיִּכְמוֹן לִיָּה וַיִּקּוּם עָלוּהִי. וַיִּקְטְלֵנִיָּה נַפְשׁ
וַיְמֹת. וַיַּעְרוֹק. לְחֵדָּא מִן קְרוּיָּא הָאֵלִיָּן:

וּשְׁלַחוּ זְקַנֵי עִירוֹ וּלְקַחוּ
אֹתוֹ מִשֵּׁם וְנָתַנוּ אֹתוֹ בְּיַד

גְּאֵל הַדָּם וּמַת: וַיִּשְׁלַחוּן סָבִי
קִרְתִּיָּהּ. וַיִּדְבְּרוּן יִתִּיָּה מִתְּמָן. וַיִּמְסְרוּן
יִתִּיָּהּ. בְּיַד גְּאֵיל דְּמָא וַיְמֹת:

לֹא-תָחוּס עֵינֶךָ עָלָיו

וּבַעֲרַת דַּם-הַנָּקִי מִיִּשְׂרָאֵל וְטוֹב לְךָ: לֹא תָחוּס

עֵינֶךָ עָלוּהִי. וְתַפְלִי אֲשֶׁרֵי דַם זַכָּאֵי מִיִּשְׂרָאֵל וַיִּיטַב לְךָ: ס

גָּבֹול רֵאשֻׁנִים בְּנַחֲלַתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בְּאֶרֶץ

אֲשֶׁר יִהְיֶה אֶלְהֵיךָ נָתַן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ: לֹא תִשְׁנִי

תְּחוּמָּא דְּחַבְרָךְ. דְּתַחֲמִימוּ קִדְמָאֵי. בְּאַחַסְנָתְךָ דְּתַחֲסִין. בְּאַרְעָא.

— כש"י —

סימן חלקת הקרקע לאחור לתוף שדה חברו
למען הרחיב את שלו. והלא כבר נאמר
(ויקרא יט, יג) לא תגזל, מה תלמוד לומר לא
תסיג, למד על העוקר תחום חברו שעובר
בשני לאוין. יכול אף בחוצה לארץ, תלמוד
לומר בנחלתך אשר תנחל וגוי, בארץ ישראל
עובר בשני לאוין, בחוצה לארץ אינו עובר
אלא משום לא תגזל:

סופו לעבור על מצוה חמורה. לפי שעבר על
לא תשגא סופו לבא לידי שפיכת דמים.
לכך נאמר פי יהיה איש שגא לרעהו וגוי,
שקיה לו לכתוב וכי יקום איש וארב לרעהו
והפכו נפש: יג לא תחוס עינך. שלא תאמר
הראשון כבר נהרג, למה אגזל הורגים את זה
ונמצאו שני ישראלים הרוגים: יד לא תסיג
גבול. לשון (ישעיכ מ, יז) נסגו אחור, שמחזיר

זולק הדקדוק: «ונס אל אחת הערים האל». הטפחא בתיבת הערים בכל התיגאן:

תפסיר רס"ג

טו) לא יקום שאהד ואחד עלי אנסאן. פי שי מן אלדינוב ואלכ'טאניא. ואלגנאיאת אלדי יגניהא. בל עלי קול שאהדין או ת'לאתה תקום אלמור: טז) ואן קאם שאהד צ'לם עלי אנסאן. ל'שתה עליה במחאל: יז) פליקף אלדגלאן. אלדין אלכ'צומה (י"ג: אלכפומה) להם בין ידי אללה. בין ידי אלאימה ואלחכאם. אלדי ילו פי ד'אלד אלומאן:

דיי אלהד: יהיב לד למירתה: ס
לא יקום עד אחד באיש
לכל עון ולכל חטאת
בכל חטא אשר יחטא
על פי | שני עדים או
על פי שלשה עדים יקום
דבר: לא יקום סהיד חד בגבר. לכל
עון ולכל חובין. בכל חטא דיחטי. על
מימר תרין סהדין. או על מימר

תלתא סהדין יתקיים פתגמא: טז
באיש לענות בו סרה: ארי יקום סהיד שקר בגבר.
לאסהדא ביה סטיא: יז
להם הריב לפני יהוה לפני הכהנים והשפטים
אשר יהיו בימים ההם: ויקומו תרין גובריא. דילהון
דינא קדם יי. קדם כהניא ודיניא. דיהון ביומיא האנון:

— כ"י —

דבר שאינו שהוסר העד הנה מכל העדות הזאת, כגון, שאמרו להם והלא עמנו הייתם אותו היום במקום פלוני: וועמדו שני האנשים. בעדים הכתוב מדבר, ולמד שאין עדות בנשים, ולמד שצריכין להעיד עדותן מעומד: אשר להם הריב. אלו בעלי הדין: לפני ה'. זהו דומה להם כאלו עומדין לפני המקום, שנאמר (תהלים פג, 6) בקרב אלהים ישפט: אשר יהיו בימים ההם. פתח דורו בשמואל דורו, צריף אתה לנהוג בו כבוד:

טו עד אחד. זה בנה אב. כל עד שבתורה שנים, אלא אם כן פרט לה בו אחד: לכל עון ולכל חטאת. להיות חברו נענש על עדותו, לא עונש גוף ולא עונש ממון, אבל קם הוא לשבועה. אמר לחברו תן לי מנה שהלוייתי, אמר לו אין לה בידי כלום, ועד אחד מעיד שיש לו, חזב להשבע לו: על פי שני עדים. ולא שיכתבו עדותם באגרת וישלחו לבית דין, ולא שיעמוד תרגמן בין העדים ובין הדינים: טז לענות בו סרה.

תפסיר רס"ג

יח) פלילת מסו ד'אלך אלחכם גיידא. פאן פאן אלשאהד שאהד זור. וקד שיהד בבאטל עלי אכיה: יט) פאצנעו לה. מתיל מא הם אן יצנע באכיה. ואנף אהל אלשר מן וסטד: כ) ואלבאקיון יסמעון ויכ'אפון. ולא יעודו אן יצנעו. מתיל הד'א אל'אמר אלדדי פי מא בינכם: כא) ולא תשפק פי אלקצאין. נפס בנפס. ודיה' עין בעין וסן בסן. ויד ביד ורגל ברגל:

יח ודרשו השפטים היטב והנה עד-שקר העד שקר ענה באחיו: ויתבעון דיניא יאות. והא סהיד שקרא סהדא, שקרא אסהיד באחוהי: ויעשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובערת הרע מקרבך: ותעבדון ליה. כמא דחשיב למעבד לאחוהי: ותפלי עביד דביש מבינד: בהנשארם

ישמעו ויראו ולא יספו לעשות עוד בדבר הרע הזה בקרבך: ודישתארון ישמעון וידחלוון. ולא ייספון למעבד עוד. כפתגמא בישא, הדין בינד: כא ולא תחוס עינד נפש בנפש עין בעין שן בשן יד ביד רגל ברגל: ולא תחוס עינד. נפשא חלף נפשא. עינא חלף עינא שנא חלף שנא, ידא חלף ידא רגלא חלף רגלא: ס

— רס"י —

לאחיו, כאשר זמם לעשות לאחיו, ולא כאשר זמם לעשות לאחותו. אבל בכל שאר מיתות השנה הכתוב אשה לאיש, וחוממי אשה נהרגין כזוממי איש. כגון שהעידוה שדרגה את הנפש, שחללה את השבת, נהרגין במיתתה. שלא מעט כן אחותו אלא במקום שיש לקים בהן הזמה במיתת הבועל: כ' **ישמעו ויראו**. מכאן שצריכין הכרזה, איש פלוני ופלוני נהרגין על שהוזמו בבית דין: כה **עין בעין**. ממוז, וכן שן בשן וגי:

יח ודרשו השופטים היטב. על פי המזימין אותם, שבדקים וחוקרים את הבאים להזימם בדרישה ובחקירה: והנה עד שקר. כל מקום שנאמר עד, בשנים הכתוב מדבר: יט **כאשר זמם**. ולא כאשר עשה. מכאן אמרו, הרגו אין נהרגין: **לעשות לאחיו**. מה תלמוד לומר לאחיו, למד על זוממי בת בהן נשואה שאינן בשריפה, אלא במיתת הבועל שהוא בןק, שנאמר (ויקרא כה, ט) היא באש תשרף, היא ולא בועלה. לכך נאמר כאן

תפסיר רס"ג

ספר תימן

כִּי־תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל־אִיבֶיךָ וּרְאִיתָ סוּס וּרְכָב עִם רַב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי־יְהוּה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: אַרְי תפוק לְאַגָּחָא קֶרְבָּא עַל בַּעֲלֵי דְבִבְךָ. וְתַחֲזִי. סוּסוֹן וּרְתַבִּין עִם סְגִי מִנְךָ. לֹא תִדְחַל מִנְהוֹן. אַרְי יי אֱלֹהֶךָ מִימְרִיהָ בְּסַעֲדָךְ. דְּאַסְקֹךָ מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם: וְהָיָה כְּקֶרְבְּכֶם אֶל־הַמִּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַכְּהֵן וּדְבַר אֶל־הָעָם: וַיְהִי. כְּמִקְרַבְכוֹן לְאַגָּחָא קֶרְבָּא. וַיִּתְקַרֵּב כָּהֵנָּא וַיִּמְלִיל עִם עַמָּא: ג וְאָמַר אֱלֹהִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קֶרְבִּים הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה עַל־אִיבֵיכֶם

כ (א) וְאֵדִיא כִּרְגַת לַאֲלֹחֵרַב עָלַי אַעֲדִיאִךְ. פְּרָאִית כִּי־לֹא וּמִרְאִכְבָּא קוּם אַכְתִּיר מִנְךָ. פְּלֹא תְכִיאֲפֹדֶם. אֵן אֱלֹלָה רַבִּךְ מַעַךְ. אֱלִמְצַעֲדֶךָ מִן בְּלַד מִצְרַ: (ב) וְעַנְדִּי תִקְדִּמְכֶם אֱלֹי אֲלֹחֵרַב. פְּלִיתְקֹדֶם אֱלֹאֲמָאם וַיְכִיאֲטַב אֱלֹקוּם: (ג) וַיְקוּל לָהֶם אֲסִמְעוּ יֵא אֲסִרְאִיל. אַנְתֶּם (י"ז: אַנְכֶם) אֱלֹוִים מִתְקַדְמִין לַאֲלֹחֵרַב עָלַי

— כ"ט —

אָבַל בְּעִינֵי אִינוּ רַב: ז כְּקֶרְבְּכֶם אֶל הַמִּלְחָמָה. סְמוּךְ לְצִאתְכֶם מִן הַסֶּפֶר מְגֹבֹול אֶרְצְכֶם: וְנִגַּשׁ הַכְּהֵן. הַמְשׁוּחַ לְכֹהֵן. וְהוּא הַנִּקְרָא מְשׁוּחַ מִלְחָמָה: וּדְבַר אֶל הָעָם. בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ: ג שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. אִפְלוּ אִין בְּכֶם זְכוֹת אֱלֹא קִרְיַת שְׁמַע בְּלָבָד, כְּדֵאִי אַתֶּם שְׁוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם: עַל אִיבֵיכֶם. אִין אֵלוּ אַחֵיכֶם, שְׂאָם תְּפִלוּ בְיַדִּם אִינֶם מִרְחָמִים עֲלֵיכֶם. אִין זֹו כְּמִלְחָמַת יְהוּדָה עִם יִשְׂרָאֵל, שְׁנֶאֱמַר (דכ"י ז' כח, טו) וַיִּקְמוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִקְבוּ בְשֵׁמוֹת וַיִּחְזִיקוּ בַשְּׂבִיָּה, וְכָל מַעֲרַמְיָהֶם זֹולֵק הַדְּקֹדוֹק: ז והייה כְּקֶרְבְּכֶם. בא העי"ן בקמץ חטף והפ"א בקמץ רחב כמו אם היתה העי"ן גרונית (מהר"ם):

כ כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה. סְמוּךְ הַכְּתוּב יִצִיאַת מִלְחָמָה לְכָאן, לֹאֲמַר לָךְ, שְׂאִין מְחַסֵּר אָבֵר יוֹצֵא לַמִּלְחָמָה. דְּבַר אַחֵר לֹאֲמַר לָךְ, אִם עֲשִׂיתָ מִשְׁפַּט צְדָק אַתָּה מְבַטֵּחַ שְׂאָם תֵּצֵא לַמִּלְחָמָה אַתָּה נֹצֵחַ. וְכֵן דָּוִד הוּא אֹמֵר (סְהִלִּים קִיט, קכ"א) עֲשִׂיתִי מִשְׁפַּט וְצְדָק בָּל תִּנְחַנְנִי לְעַשְׂקִי: עַל אִיבֶיךָ. יְהִיוּ בְּעִינֵיךָ כְּאִוִּיבִים, אֶל תִּרְחַם עֲלֵיהֶם כִּי לֹא יִרְחַמוּ עֲלֶיךָ: סוּס וּרְכָב. בְּעִינֵי כָלֶם כְּסוּס אַחֵד, וְכֵן הוּא אֹמֵר (שׁוֹפְטִים ו, טז) וְהַכִּיתָ אֶת מִדְּיָן כְּאִישׁ אַחֵד. וְכֵן הוּא אֹמֵר (שְׁמוֹת טו, יט) כִּי בָא סוּס פְּרָעָה: עִם רַב מִמֶּךָ. בְּעִינֵיךָ הוּא רַב,

תפסיר רס"ג

אעדאיקם. פלא תרקן קלובבכם.
לא תכיאפו ולא תחפזו.
ולא תרהבו מנהם: (ד) לאן
אללה רבכם. אלסאיר
נורה מעכם. ליחארב לכם
אעדאיקם ויגיתכם: (ה) תים
יכלמו אלערפא אלקום
קאילין. אי רגל בנא ביתא
גדידא ולם ידשנה. פלימין
וירגע אלי מנזלה. פלא יקתל
פי אלחרב. וידשנה רגל אכיר:

אל-ירך לבבכם אל-
תיראו ואל-תחפזו ואל-
תערצו מפניהם: וימר להון
שמע ישראל. אתון מתקרבין יזמא דין.
לאגחא קרבא על בעלי דבביכון. לא
יזוע לבכון. לא תדחלון ולא תתבעתון.
ולא תתברון מן קדמיהון: **כי יהוה
אלהיכם ההלך עמכם
להלחם לכם עם-איביכם**

להושיע אתכם: ארי יי אלהכון. דמדבר קדמיכון. לאגחא
לכון קרב. עם בעלי דבביכון למפרק יתכון: **ודברו
השטרים אל-העם לאמר מי-האיש אשר בנה
בית-חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו
פן-ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו:** וימללון
סרכיא עם עמא למימר. מן גוברא. דבנא ביתא חדתא ולא חנכיה.

— כש"י —

שעטת פרסות סוסייהם, וצווחין בקולם
ותוקעין בשופרות ומיני משמיעי קול:
אל ירך לבבכם. מצהלת סוסיים: **אל
תיראו.** מהגפת התריסין: **ואל תחפזו.**
מקול הקרנות: **ואל תערצו.** מקול הצנחה:
דכי ה' אלהיכם וגוי. הם באים בנצחוננו
שלבשר ודם ואתם באים בנצחוננו שלמקום.
פלשתים באו בנצחוננו שלגלית, מדה היתה
סופו, נפל ונפלו עמו: **ההלך עמכם.** זה
מחנה הארון: **כולא חנכו.** לא דר בו. חנוף
לשון התחלה: **ואיש אחר יחנכנו.** ודבר

הלבישו מן השלל וילבשו וינעלו ויאכלום
וישקום ויטכום וינהלום בחמרים לכל כושל,
ויביאום ירחו עיר התמרים אצל אחיהם,
וישובו שמרון, אלא על אויביכם אתם
הולכים, לפיכך התחזקו למלחמה: **אל ירך
לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל
תערצו.** ארבע אזהרות כנגד ארבעה דברים
שמלכי האמות עושים. מגיפים בתריסיהם
כדי להקישן זה לזה כדי להשמיע קול
שיחפזו אלו שכנגדם ויניסו, ורומסים
בסוסייהם ומצהילין אותם להשמיע קול

תפסיר רס"ג

יְהִי וְיִתּוֹב לְבֵיתָהּ. דְּלִמָּא יִתְקַטִּיל
בְּקִרְבָּא. וּגְבַר אַחֲרָן יַחֲנֹכְנִיָּה:
וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע
כָּרֶם וְלֹא חָלְלוּ יָלְדָּי וַיֵּשֶׁב
לְבֵיתוֹ פֶּן־יָמוּת בַּמִּלְחָמָה
וְאִישׁ אַחֵר יַחֲלִלְנוּ: וּמִן
גּוֹבְרָא. דְּנֹעֵב פְּרֵמָא וְלֹא אַחֲלִיָּה. יְהִי
וְיִתּוֹב לְבֵיתָהּ. דְּלִמָּא יִתְקַטִּיל בְּקִרְבָּא.

(ו) וְאִי רְגַל גִּרְס פְּרֵמָא וְלֹא
יִבְדִּילָהּ. פְּלִימְיָ וַיִּרְגַע אֵלָי
מִנְזֻלָה. כִּלְא יִקְתַּל פִּי אֶלְחָרַב.
וַיִּבְדִּילָהּ רְגַל אַכִּיר: (ז) וְאִי רְגַל
אִמְלִךְ בְּאִמְרָאָה וְלֹא יִזְפָּהָ.
פְּלִימְיָ וַיִּרְגַע אֵלָי מִנְזֻלָה. כִּלְא
יִקְתַּל פִּי אֶלְחָרַב. וַיִּזְפָּהָ רְגַל
אַכִּיר: (ח) תִּים יִזִּיד אֶלְעֶרְפָּא פִּי
מְכִאֲטָבָה אֶלְקוּם. וַיִּקְוִלוּ. אִי
רְגַל כִּיאֹיף וְרִקִּיק אֶלְקֻלַּב.

וּגְבַר אַחֲרָן יַחֲלִינִיָּה: וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרַשׁ אִשָּׁה
וְלֹא לְקַחָהּ יָלְדָּי וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן־יָמוּת
בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יַקְחָנָהּ: וּמִן גּוֹבְרָא. דְּאָרְשׁ
אַתָּתָא וְלֹא נִסְבָּה. יְהִי וְיִתּוֹב לְבֵיתָהּ. דְּלִמָּא יִתְקַטִּיל בְּקִרְבָּא. וּגְבַר
אַחֲרָן יִסְבְּנִיָּה: וַיִּסְפּוּ הַשְּׂטָרִים לְדַבֵּר אֶל־הָעָם
וַאֲמָרוּ מִי־הָאִישׁ הַיֵּרָא וְרַךְ הַלֵּבב יָלְדָּי וַיֵּשֶׁב
לְבֵיתוֹ וְלֹא יִמָּס אֶת־לֵבָב אַחִיו כְּלָבְבוּ: וַיִּיִּסְפוּ
סָרְכִיָּא לְמַלְלָא עִם עֵמָא. וַיִּימָרוּן. מִן גּוֹבְרָא דְדַחִיל וְתַבִּיר לְבָא.

— כ"ט —

ושלישי כהן מדבר ושוטר משמיע, וזה שוטר
מדבר ושוטר משמיע: הירא ורף הלבב.
רבי עקיבא אומר כמשמעו, שאינו יכול
לעמוד בקשרי המלחמה ולראות הרב
שלופה. רבי יוסי הגלילי אומר הירא
מעבירות שבדוד, ולפך תלתה לו תורה
לחזור על בית וכרם ואשה לכסות על
החוזרים בשביל עברות שבדוד, שלא יבינו
שהם בעלי עברה, והרואהו חוזר אומר שמא

שלעגמת נפש הוא זה: וולא חללו. לא
פדאו בשנה הרביעית, שהפירות טעונין
לאכלן בירושלים או לחללן בדמים ולאכל
הדמים בירושלים: פן ימות במלחמה.
ישוב פן ימות, שאם לא ישמע לדברי הכהן
כדאי הוא שימות: וייספו השטרים. למה
נאמר כאן וייספו מוסיפין זה על דברי הכהן,
שהכהן מדבר ומשמיע מן (פסוק ג, ז) שמע
ישראל עד להושיע אתכם, ומי האיש ושני

זולק הדקדוק: ואשר נטע כרם. תיבת נטע בא מלרע שלא כמנהג (מהר"ב):

תפסיר רס"ג

פלימץ' וירגע אלי מנזלה. ולא ירק קלוב אכזתה פקלבה: (ט) פענד פראג'הם מן מכ'אטבה' אלקום בד'אלך. פינכלו בהם רויסא אלג'יוש: (י) ואד'א תקודמת אלי קריה לתחארהא. פנאדהא או'לא בס'לאם: יא) פאן אגאבתך באסלאם. ופתחת לך. פגמיע אלקום אלמוגודין פיהא. זכונו לך ד'מה ויכ'דמונד: יב) ואן למ תסאלמד. בל תארבתך.

יְהִי וַיִּתּוּב לְבֵיתִיהָ. וְלֹא יִתְּבַר יְת לְבֵא
דְּאֲחֹהֵי בְּלִבֶּיהָ: ^ט וְהָיָה כְּכֹל
הַשְּׂטָרִים לְדִבְרֵי אֶל-הָעַם
וּפְקֻדוֹ שְׂרֵי עֲבֹאוֹת בְּרֹאשׁ
הָעַם: וַיְהִי כִּד יִשְׁיָצוּן סָרְכֵיָא לְמַלְלָא
עִם עֲמָא. וַיִּמְנוּן רַבְּנֵי חֵילָא בְּרִישׁ עֲמָא:
ס (שביעי) בִּי-תִקְרַב אֶל-
עִיר לְהִלָּחֵם עֲלֶיהָ וְקִרְאתָ
אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם: אַרְי תִּקְרַב

לְקִרְתָּא. לְאֲגָחָא קִרְבָּא עֲלֶיהָ. וְתִקְרִי לָהּ מְלִין דְּשָׁלוֹם: ^{יא} וְהָיָה
אִם-שָׁלוֹם תַּעֲנֶנְךָ וּפְתַחְתָּ לָךְ וְהָיָה כְּכֹל-הָעַם
הַנִּמְצָא-בָּהּ יִהְיוּ לָךְ לְמַס וְעַבְדוּךָ: וַיְהִי אִם שָׁלוֹם
תַּעֲנִינְךָ. וְתִפְתַּח לָךְ. וַיְהִי כָּל עֲמָא דִּישְׁתַּכַּח בֵּיהּ. יְהוֹן לָךְ. מִסְקֵי מִסִּין
וַיִּפְלַחֲוֹנְךָ: ^{יב} וְאִם-לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וְעָשִׂיתָ עִמָּךְ
מִלְחָמָה וְצִרְתָּ עֲלֶיהָ: וְאִם לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ. וְתַעֲבִיד עִמָּךְ

— כש"י —

בנה בית או נטע פרום או ארש אשה:
^ט שְׂרֵי עֲבֹאוֹת. שמעמידין זקפין מלפניהם
ומלאחריהם וכשילין שלברזל בידיהם וכל
מי שרוצה לחזור הרשות בידו לקפח את
שוקיו. זקפין בני אדם עומדים בקצה
המערכה לזקוף את הנופלים ולחזקם
בדברים שובו אל המלחמה ולא תנוסו.
שתחלת נפילה ניסדה: ^י בִּי תִקְרַב אֶל עִיר.
במלחמת הרשות הכתוב מדבר, כמו

שמפורש בענן (פסוק טו) כן תעשה לכל
הערים הרחוקות וגו': ^{יא} כָּל הָעַם הַנִּמְצָא
בָּהּ. אפלו אתה מוצא בה משבעה אמות
שנצטווית להחרימם, אתה רשאי לקימם:
לְמַס וְעַבְדוּךָ. עד שיקבלו עליהם מסים
ושעבוד: ^{יב} וְאִם לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וְעָשִׂיתָ
עִמָּךְ מִלְחָמָה. הכתוב מבשרך שאם לא
תשלים עמך סופה להלחם בך אם תניחנה
ותלך: וְצִרְתָּ עֲלֶיהָ. אף להרעיבה

תפסיר רס"ג

קרב, ותצור עליה: ^{הג} ונתנה יהוה

אלהיך בידך והפית

את כל זכורה לפי חרב:

וימסרנה. ^י אלהך בידך, ותמחי יתכל זכורה לפתגם דחרב: ^{הד} רק

הנשים והטף והבהמה וכל

אשר יהיה בעיר כל-

שללה תבז לך ואכלת

את שלל איביך אשר נתן

יהוה אלהיך לך: לחוד נשיא.

וטפלא ובעירא. וכל דייה בקרתא. כל עדאה תבז לך. ותיכול ית עדי

סנאך. דיחב. ^י אלהך לך: ^{טו} בן תעשה לכל הערים

הרחקת ממך מאד אשר לא מערי הגוים-

האלה הנה: בן תעביד לכל קרויא. דרחיקין מנך לחדא. דלא

מקרוי עממיא האלין אנין: ^{טז} רק מערי העמים האלה

אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לא תחיה

כל נשמה: לחוד. מקרוי עממיא האלין. די אלהך. יהיב לך

אחסנא. לא תקיים כל נשמה: ^{יז} כי החרם תחרימם

החתי והאמרי הכנעני והפרזי החוי והיבوسی

פחא צרהא: (ג) ויסלמהא אללה
 רבך פי ידך. פאקתל רגאלהא
 בחד אלסיף: (ד) ואמא אלנסא.
 ואלאטפאל ואלבהאים. וסאיר
 מא פי אלקריה. מן סלבהא
 פאגימה לך. וכל סלב
 אעדאיאך. אלדי רזקך אללה
 רבך: (טו) כדיאך אצנע
 באלקרא. אלבעידה מנך גדא.
 אלתי לים הי מן קרא הולאי
 אלאמם: (טז) ואמא מן קרא
 הולאי אלאמם. אלדי אללה
 רבך מעטיך נחלה. פלא תבקי
 מנהם נסמה: (יז) כל אתלפהם
 אתלאפא. אלחתיין ואלאמוריין

— כס"י —

ולחצמיאה ולהמיתה מיתת תחלואים: האמור בענין סוף שה' נתנה בידך:
 יג ונתנה ה' אלהיך בידך. אם עשית כל יד והטף. אף טף שלזכרים. ומח אני מקיים

תפסיר רס"ג

אלכנעאניין ואלפרזיין.
 ואלחויין ואליוסיון. כמא
 אמרד אללה רבד: יח) לזי לא
 יעלמוכם אן תצנעו כגמיע
 מכארחהם. אלד"י צנעוהא
 למעבודאתהם. פתכטו ללה
 רבכם: יט) ואד"א חאצרת קריה
 אי"אם כתירה לתחארבהא
 לתפתחהא. פלא תפסד שגרהא
 באן תחרד עליה אלחדיד. אד'
 מנה תאכל. פלא תקטעה צ'נא
 מנד אן שגר אלצחרא
 כאלאנסאן. אלד"י קד אכ'תפא
 מן בין ידיד פי אלחצאר:

כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:
 אַרִי גִמְרָא תִגְמַרְנוּן. חתאי וַאֲמֹרֵאִי
 וּכְנַעֲנָאִי וּפְרֻזָאִי. חוֹאִי וַיְבוֹסָאִי. כְּמָא
 דְּפִקְדֻךָ יי אֱלֹהֶיךָ: יח) לְמַעַן אֲשֶׁר
 לֹא-יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת
 כְּכֹל תּוֹעֲבֹתֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ
 לְאֱלֹהֵיהֶם וַחֲטֹאתֶם לַיהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם: בְּדִיל. דְּלֹא יִלְפוּן יִתְכוּן
 לְמַעַבְדֵּךָ. כְּכֹל תּוֹעִיבְתֵהוּן. דְּעַבְדִּין
 לְטַעֲוֵתֵהוּן. וּתְחוּבוּן קְדָם יי אֱלֹהֶיכוּן: ס

כִּי-תִצּוֹר אֶל-עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיךָ
לְתַפְשָׁהּ לֹא-תִשְׁחִית אֶת-עֵצֶיהָ לְנֹדַח עָלָיו
גִּרְזֹן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל וְאֵתוּ לֹא תִכְרֹת כִּי
הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לֵבָא מִפְּנֵיךָ בַּמִּצּוֹר: אַרִי תִצּוֹר
 עַל קִרְתָּא יוֹמִין סְגִיֵאִין לְאַגְחָא קְרָבָא עֵלֵה לְמִכְבָּשָׁה. לֹא תִחַבִּיל
 יֵת אֵילָנָה לְאַרְמָא עֲלוּהִי בְרוּזָא. אַרִי מְנִיָּה תִיכּוֹל. וַיְתִיָּה לֹא תִקּוּץ.
 אַרִי לֹא כְּאַנְשָׂא אֵילָן חִקְלָא. לְמִיעַל מִן קְדַמְךָ בְּצִירָא:

— כש"י —

(פסוק יג) וְהָכִיתָ אֶת כָּל זְכוּרָהּ בְּגִדּוּלִים:
 יי כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ. לְרַבּוֹת אֶת הַגְּרָגְשֵׁי: יח) לְמַעַן
 אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ. הָא אִם עָשׂוּ תִשׁוּבָה
 וּמִתְגַּדְּרִים, אַתָּה רִשָּׁאִי לְקַבְּלֵם: יט) יָמִים.
 שָׁנִים: רַבִּים. שְׁלֹשָׁה. מִכָּאן אָמְרוּ אֵין צְרִינ
 עַל עִירוֹת שְׁלַנְכְּרִים פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה יָמִים
 קוֹדָם לְשִׁבְתָּ. וְלִמְד שְׁפוֹתָם בְּשָׁלוֹם שָׁנִים או

שְׁלֹשָׁה יָמִים. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שמואל ב' א, 6)
 וַיֵּשֶׁב דָּוִד בְּצִקְלָג יָמִים שָׁנִים, וּבְמִלְחָמַת
 הָרִשׁוֹת הַכְּתוּב מְדַבֵּר: כִּי הָאָדָם עֵץ
 הַשָּׂדֶה. הָרִי כִי מִשְׁמֵשׁ בְּלִשׁוֹן דְּלִמָּא. שְׁמָא
 הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לְהַכְּנִס בְּתוֹךְ הַמִּצּוֹר
 מִפְּנֵיךָ לְהַתִּיֵסר בִּיסוּרֵי רָעַב וְצָמָא כְּאַנְשֵׁי
 הָעִיר, לְמָה תִשְׁחִיתֶנּוּ:

תפסיר רס"ג

כ) לכן אי שגר עלמתה. אנה לים במטעם. פאפסדיה ואקטעה. ואבן אלאת אלחצאר. עלי אייה קריה חארבתד. אלי אן תהדהא: כא א) ואן וגד קתיל. פי אלבלד אלדי אללה רבד. מעטיד לתחודה. מטרות פי אלצתרא. לם יערף מן קתלה: ב) פליכרג בעין שיוכד וחסחון. וימסחון אלי אלקרא. אלדין תואלי אלקתיל: ג) פאיייה קריה כאנת אללקרב אליה. פליאכד' אהלהא עגלה מן אלבקר. מא לם תפלה ולא

כֹּרֵךְ עֵץ אֲשֶׁר-תִּדְעַ כִּי
לֹא-עֵץ מֵאֵכֶל הוּא אֹתוֹ
תִּשְׁחִית וְכִרְתָּ וּבְנִית מִצֹּר
עַל הָעֵיר אֲשֶׁר-הוּא עֹשֶׂה
עִמָּךְ מִלְחָמָה עַד רִדְתָּהּ:
לְחוּד אֵילָן דִּתְדַע. אֲרִי לֹא אֵילָן דְּמִיכֵל
הוּא. יְתִיחַ תַּחֲבִיל וּתְקוּץ. וְתַבְנִי
בְּרִקוּמִין. עַל קִרְתָּא דְּהִיא עֲבָדָא עִמָּךְ.
קָרַב עַד דְּתַכְבְּשֶׁה: פ כֹּא
כִּי-יִמְצֵא חֵלֶל בְּאֲדָמָה
אֲשֶׁר יְהוּה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ

לְרִשְׁתָּהּ נֶפֶל בְּשֹׂדֵה לֹא נֹדַע מִי הִכָּהוּ: אֲרִי
יִשְׁתַּכַּח קְטִילָא. בְּאַרְעָא דִּי אֱלֹהֶךָ. יִהְיֶה לְךָ לְמִירְתָּהּ. רְמִי בְּחַקְלָא.
לֹא יָדִיעַ מִן קְטִילִיה: ב וַיִּצְאוּ זִקְנֵיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ וּמַדְדוּ
אֶל-הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבַת הַחֲלָל: וַיִּפְקֹן סָבֵד וּדְיָנֵד.
וַיִּמְשְׁחוּן לְקִרְוֵיאָהּ. דְּבִסְחָרְנוֹת קְטִילָא: ג וְהָיָה הָעֵיר הַקְּרֹבָה
אֶל-הַחֲלָל וְלִקְחוּ זִקְנֵי הָעֵיר הַהוּא עֲגֹלַת בְּקָר
אֲשֶׁר לֹא-עֲבָד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא-מִשְׁכָּה בָּעַל: וְתָהִי
קִרְתָּא. דְּקָרִיבָא לְקְטִילָא. וַיִּסְבוּן. סְבִי קִרְתָּא הַהִיא עֲגֹלַת תּוֹרִין.

— כש"י —

כ עד רדתה. לשון רדוי שתהא כפופה לך: סנהדרי גדולה: ומדדו. ממקום שהחלל
כא ב ויצאו זקניך. מיהדים שבזקניך, אלו שוכב: אל הערים אשר סביבת החלל.
זולק הדקדוק: ומדדו. השוא נע בעבור הרחבת הקמץ:

תפסיר רס"ג

תמיד אלניר: ד) ויחדרונהא
אלי ואד צעב. מא לם יפלה
ולא יזרע. ויקפיהא פיה: ה) ת"ם
יתקדם בעץ' אלאימה בני לוי.
לאן אללה רבך אכ'תארקם.
ליכ'דמוה ויבארכו באסמה.
ועלי קולחם יפצל כל כ'צומה
וכל בלא: ו) פאדיא ג'סל ג'מיע
שינד' תלך אלקר'יה אלקר'יבה
מן אלקתיל אידיהם. עלי
אלעגלה אלמקפאה פי אלואדי:
ז) ויבתדו ויקולו. אידינא לם
תספך הד'א אלדם. ועיוננא לם

דלא אתפלח בה. דלא נגדת בניר:
והורדו זקני העיר ההוא
את העגלה אל-נחל איתן
אשר לא-יעבד בו ולא יזרע
וערפו-שם את העגלה
בנחל: ויחתון. סבי קרתא ההיא ית
עגלתא לנחל ביר. דלא אתפלח ביה
ולא יזרע. ויקפון תפון ית עגלתא
בנחלא: ונגשו הפהנים בני
לוי כי בם בחר יהוה

אלהיך לשרתו ולברך בשם יהוה ועל-פיהם
יהיה כל-ריב וכל-נגע: ויתקרבו פהניא בני לוי. ארי
בהון. אתרעי. יי אלהך לשמשותיה. ולברכא בשמא די. ועל מימרהון
יהי כל דין וכל מכתש סגירו: וכל זקני העיר ההוא
הקרבים אל החלל ירחצו את-ידיהם על-
העגלה הערופה בנחל: וכל סבי קרתא ההיא. דקריבין
לקטילא. יסחון ית ידיהון. על עגלתא דנקיפא בנחלא: **עפטיר**
וענו ואמרו ידינו לא (כ' שפכה) שפכו את-הדם

— כ"י —

שאינו עושה פרות, לכפר על הריגתו שלזה
שלא הניחיהו לעשות פרות: ז' ידינו לא
שפכה. וכי עלתה על לב שוקני בית דין
שופכי דמים הם, אלא לא ראינהו ופטרנהו

לכל צד לידע איזו קרובה: ז' אל נחל איתן.
קשה שלא נעבד: וערפו. קוצץ ערפה
בקופיץ. אמר הקדוש ברוך הוא תבא עגלה
בת שנתה שלא עשתה פרות ותערף במקום

תפסיר רס"ג

תרא ד'אלך: ח) ת'נוהם וקאלו. אללהם אג'פר לקומך אל אסראיל אלדי פככתדם. ולא תדע עליהם עקובה' תואני פי דם ברי. פיג'פר להם מא תואנו פי ד'אלך אלדם: ט) ואנת. פאנף קאתל אלברי מן בינכם. אד' תצנע אלמסתקים ענד אללה:

הִזָּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ: וְיִתְיבּוּן וַיִּמְרוּן. יִדְנָא. לֹא אֲשָׁדָא יְת דְּמָא הַדִּין. וְעֵינָנָא לֹא חֲזָא: ה) כִּפּוּר לְעַמּוּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-פָּדִיתָ יְהוָה וְאֶל-תִּתֶנּוּ דָם נָקִי בְּקֶרֶב עַמּוּךָ יִשְׂרָאֵל וְנִכְפַּר לָהֶם

הַדָּם: פְּהֵנָיָא יִמְרוּן, כִּפּוּר לְעַמּוּךָ יִשְׂרָאֵל דְּפִרְקָתָא יִי. וְלֹא תִתִּין חֻבַּת דָּם זָכָאִי. בְּגוּ עַמּוּךָ יִשְׂרָאֵל. וְיִתְכַפֵּר לְהוֹן עַל דְּמָא: ט) וְאַתָּה תִּבְעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקְרֶבְךָ כִּי-תַעֲשֶׂה הַיִּשָּׁר בְּעֵינֵי יְהוָה: וְאַתָּה תִּפְלִי.

אֲשָׁדִי דָם זָכָאִי מִבִּינְךָ. אָרִי תַעֲבִיד דְּכָשֵׁר קָדָם יִי: ס ס ס

ס' צו פיסוקים סימן עבדיהו

— רש"י —

בלא מזונות ובלא לזיה. ונהכ'הנים אומרים העון: ט) ואתה תבער. מגיד שאם נמצא כפר לעמך ישראל: ס) ונכפר להם הדם. ההורג אחר שנתערפה העגלה הרי זה יהרג. הכתוב מבשרם שמשעשו בן, יכפר להם והוא הישר בעיני ה':

חסלת פרשת שופטים

זולק הדקדוק: ה) ונכפר להם הדם. דגש הכ"ף לחסרון תי"ו התפעל והנה הוא מורכב משני טורים מנפעל והתפעל והוא פועל עבר והוי"ו מהפכו לעתיד (מהרי"ם):

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

ברוך אתה יהוה אל'הינו מלך העולם. אשר בחר, בנביאים טובים. ורצה בדבריהם, הנאמרים באמת. ברוך אתה יהוה. הבוחר בתורה, במשה עבדו, וב'ישראל עמו. ובנביאי, האמת והצדק: (אמ)

הפטרות השפטים ושפטים

בישעיה סימן נ"א

אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מִנְחַמְכֶם מִי־אֵת וְתִירָאִי מֵאֲנוּשׁ
 יָמוֹת וּמִבֶּן־אָדָם חָצִיר יִנְתָּן: אָנָּה אָנָּה הוּא,
 מִנְחַמְכוֹן. מִמֶּן אֲתוֹן דְּחֲלִין, מֵאֲנָשָׁא דְמֵאִית, וּמִבֶּר אֲנָשָׁא, דְכַעֲסָבָא
 חֲשִׁיב: וְתִשְׁכַּח יְהוָה עֲשׂוֹךְ נוֹטָה שָׁמַיִם וְיִסַּד אָרֶץ
 וְתִפְחַד תְּמִיד כָּל־הַיּוֹם מִפְּנֵי חֲמַת הַמַּצִּיק כַּאֲשֶׁר כּוֹנֵן
 לְהַשְׁחִית וְאֵיהָ חֲמַת הַמַּצִּיק: וְאֲתִנְשִׂיאָה, פְּלַחְנָא דִּי דְעַבְדָּךְ.
 דְתֵלָא שְׁמַיָּא, וְשִׁכְלִיל אַרְעָא. וְדַחִילְתָּא תְּדִירָא, כָּל יוֹמָא. מִן קָדָם,
 חֲמַת מְעִיקָא. כְּמָא דְמַתְקִנִין, לְחַבְלָא. וּכְעַן אֵן הִיא, חֲמַת מְעִיקָא:
 מִהֵר צַעָה לְהַפְתִּיחַ וְלֹא־יָמוֹת לִשְׁחַת וְלֹא יַחְסֹר
 לַחֲמוֹ: מוֹחֵי פְרַעְנוּ, לְאֲתַגְלָאָה. וְלֹא יְמוֹתוֹן צְדִיקָא, לְחַבְלָא. וְלֹא
 יַחְסְרוֹן, מְזוֹנֵיהוֹן: וְאֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ רִגְעַת הַיּוֹם וַיְהִימוּ גְלוֹי
 יְהוָה עֲבָאוֹת שְׁמוֹ: וְאָנָּה, יְיָ אֱלֹהֶיךָ. דְנִגְוִיף בִּימָא. וְהִמּוֹ, גְלוּהִי: יְיָ
 עֲבָאוֹת, שְׁמִיָּה: וְאֲשִׁים דְּבָרִי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדֵי כְּסִיתֶיךָ
 לְנֹטַע שָׁמַיִם וְלִיסַד אָרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי־אֲתָהּ: וְשׁוֹיִתִּי
 פִתְגָמִי נְבוֹאָתִי, בְּפִמְךָ. וּבִטְלַל גְבוּרָתִי, אֲגִינִית עֲלֶיךָ. לְקִימָא עַמָּא
 דְאָמִיר עֲלִיהוֹן, יִסְגוֹן כְּכּוֹכְבֵי שְׁמַיָּא. וְלִשְׁכַּלְלָא כְּנִשְׁתָּא דְאָמִיר עֲלִיהוֹן,
 יִסְגוֹן כְּעַפְרָא דְאַרְעָא. וְלִמִּמַּר לְדַדְדִּירִין בְּצִיּוֹן, עַמִּי אֲתוֹן: הַתְּעוֹרְרִי
 הַתְּעוֹרְרִי קוּמִי יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר שְׁתִּית מִיַּד יְהוָה אֶת־כּוֹס
 חֲמָתוֹ אֶת־קִבְעַת כּוֹס הַתְּרַעְלָה שְׁתִּית מְצִית: אֲתִרְבָּא
 אֲתִרְבָּא. קוּמִי, יְרוּשָׁלַם. דְקִבְלִית. מִן קָדָם יְיָ, יֵת כְּסָא דְחֲמַתִּיָּה. יֵת
 פִּיילִי. כְּסָא דְלוֹטָא. שְׁתִּית, אַעֲרִית: אֵין מְנַהֵל לָהּ מִכָּל־בְּנֵי
 יִלְדָה וְאֵין מַחְזִיק בִּידָה מִכָּל־בְּנֵי גְדָלָה: לִית דְּמִנְחִים, לָהּ.
 מִכָּל בְּנִין, דִּילִידַת. וְלִית דְּמַתְקִיף, בִּידָהּ. מִכָּל בְּנִין, דְרַבִּיאַת:

ה שְׁתַּיִם הִנֵּה קִרְאתֶיךָ מִי יָנוּד לְךָ הַשֹּׁד וְהַשֹּׁבֵר וְהָרַעֵב
 וְהַחֶרֶב מִי אֲנַחֲמֶךָ: תִּרְתִּין עֶקֶן אֶתְּאָה עֲלֶיךָ יְרֻשָׁלַם, לֹא יִכִּילַת
 לַמֶּקֶם. כַּד אַרְבַּע, יִיתֵן עֲלֶיךָ. בָּזָא וּתְבָרָא, וְכַפְנָא וְחֶרְפָּא לִית
 דִּינַחֲמַנִּיד, אֱלֹהִין אָנָּא: ט בְּנִיךָ עֲלֶפּוֹ שָׁכְבוּ בְּרֹאשׁ כָּל-חֻצוֹת
 כְּתוּבָא מִכְּמַר הַמְּלָאִים חֲמַת-יְהוָה גְּעַרְתָּ אֱלֹהִיךָ: בְּנִיךָ,
 יְהוֹן מְטָרְפִין. רְמַן בְּרִישׁ כָּל שׁוּקִיא, כְּמִזְרְקֵי מְצִדּוֹ. מִלֵּן חֲמַתָּא, מִן קָדָם
 יי. מְזוּפִיתָא, מִן קָדָם אֱלֹהִיךָ: י לָכֵן שְׁמַעֲי-נָא זֹאת עֲנִיָּה
 וְשִׁכְרַת וְלֹא מִיִּין: בְּכִין. שְׁמַעֲי כַּעַן דָּא, מְטַלְטְלַתָּא. דְּרוּיָא מִן
 עֶקָא, וְלֹא מִן חֶמֶר: יא כֹּה-אָמַר אֲדֹנֶיךָ יְהוָה וְאֱלֹהֵיךָ יָרִיב
 עִמּוֹ הִנֵּה לָקַחְתִּי מִיָּדְךָ אֶת-כּוֹס הַתִּרְעָלָה אֶת-קַבְעַת
 כּוֹס חֲמַתִּי לֹא-תוֹסִיפִי לְשִׁתּוֹתָהּ עוֹד: כַּדָּן אָמַר, רַבּוֹנִיד יי.
 וְאֱלֹהִיךָ, דַּעֲתִיד לְמַעַבְדַּ פְּרַעְנוֹת דִּין עֲמִיה. הָא קַבִּילִית. מִן יָדֶיךָ, יֵת
 כְּסָא דְלוֹטָא. יֵת פִּילִי, כְּסָא דְחֲמַתִּי. לֹא תִיסְפִין לְמִשְׁתַּהֵי, עוֹד:
 יג וְשִׁמְתִּיהָ בְּיַד-מוֹגִיךָ אֲשֶׁר-אָמְרוּ לְנַפְשֶׁךָ שְׁחִי וְנַעֲבְרָה
 וְתִשְׁמִי כָאֲרִין גּוֹךְ וְכַחוּץ לְעֵבְרִים: וְאִמְסַרְנָהּ, בְּיַד דְּהוּוּ מוֹנֵן
 לִיד. דְּהוּוּ אָמְרִין לְנַפְשִׁיךָ, אִמְאִיכִי וְנַעֲדִי. וְאִמְאִיכַת כְּאַרְעָא, יְקַרִּיד;
 וְהוּוּת כְּשׁוּק, לְעֵדוֹן: יד עוֹרֵי עוֹרֵי לְבָשִׁי עוֹדָא צִיּוֹן לְבָשִׁי | בְּגָדֵי
 תַּפְּאַרְתֶּךָ יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ כִּי לֹא יוֹסִיף יְבֹא-בָךָ עוֹד
 עָרְל וְטָמֵא: אֶתְגַּלָּא אֶתְגַּלָּא. לְבָשִׁי תַקְפִּיד, צִיּוֹן. לְבָשִׁי, לְבוּשִׁי
 תִּשְׁבַּחְתִּיד. יְרֻשָׁלַם, קִרְתָּא דְקֹדְשָׁא. אָרִי לֹא יִיסְפוֹן; דִּיעֵדוֹן בְּיַד עוֹד,
 עֲרִלִין וּמִסָּאֲבִין: יו הַתְּנַעֲרִי מֵעַפְרֵי קוּמֵי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם
 (כ' הַתְּפַתְחוּ) הַתְּפַתְּחִי מוֹסְרֵי צוּאֲרֶךְ שְׁבִיָּה בַת-צִיּוֹן: אֶתְנַפְּצִי
 מֵעַפְרָא. קוּמֵי תִיבִי עַל פְּרִסֵי יְקַרִּיד, יְרֻשָׁלַם. אֶתְפַּסְקוּ, חֲנֻקֵי צוּרִיכּוֹן;
 שְׁבוּיִי, כְּנִשְׁתָּא דְצִיּוֹן: יא כֹּה-אָמַר יְהוָה חֲנַם נִמְכַּרְתֶּם

זולק הדקדוק: יי ירושלים. בפשטא אחת. (בכל סת"י), והיא מלרע: יד קומי שבכי. השי"ן דגש
 בתאג מדוקדק, וכן בירושלמיים. ובתאג אחר אין דגש, והוא ע"ד הזרות:

וְלֹא בְכֶסֶף תִּגְאָלוּ: אַרְי כְּדָנֹן, אָמַר יי. מִגֹּן, אֲזַדְבִּינְתוּן, וְלֹא בְכֶסֶף,
 תַּתְּפַרְקוּן: טז כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה מִצְרַיִם יִרְדֵּ-עַמִּי
 בְּרֵאשֵׁנָה לָגֹר שֵׁם וְאֲשׁוּר בְּאֶפֶס עֲשָׂקוּ: אַרְי כְּדָנֹן אָמַר, יי
 אֱלֹהִים. לְמִצְרַיִם. נָחַת עַמִּי בְּקַדְמִיתָא, לְאִתּוֹתְבָא תַמְנָן, וְאִתּוֹרְאָה,
 בְּלָמָא אַנְסִיָּה: זז וְעַתָּה מֵה-לִי-פַה נְאֻם-יְהוָה כִּי-לֶקַח עַמִּי
 חֲנָם (כ' משלו) מִשְׁלָיו יְהִלִּילוּ נְאֻם-יְהוָה וְתַמִּיד כָּל-הַיּוֹם
 שְׁמִי מִנְאִין: וּכְעַן עֲתִידְנָא לְמַפְרָק, אָמַר יי. אַרְי אֲזַדְבִּין עַמִּי, מִגֹּן.
 עַמְמִיָּא דְשִׁלְטוּ בְּהוֹן מִשְׁתַּבְּחִין, אָמַר יי. וְתִדְרָא כָּל יוֹמָא, עַל פְּלַחַן
 שְׁמִי מִרְגֻזִין: חח לָכֵן יָדַע עַמִּי שְׁמִי לָכֵן בַּיּוֹם הַהוּא
 כִּי-אֲנִי-הוּא הַמְדַבֵּר הַנְּגִי: בְּכִין. יִתְרַבָּא בְּעַמְמִיָּא, שְׁמִי. בְּכִין
 בְּעַדְנָא הַהוּא, תִּדְעוּן. אַרְי אָנָּא הוּא מְלִילִית, וּמִימְרֵי קִיָּם:
 טט מֵה-נְאֻו עַל-הַהָרִים רְגְלֵי מְבֹשֶׁר מִשְׁמִיעַ שְׁלוֹם
 מְבֹשֶׁר טוֹב מִשְׁמִיעַ יְשׁוּעָה אָמַר לְצִיּוֹן מַלְךְ אֱלֹהֶיךָ: מֵא
 יֵאָזֵן עַל טוֹרֵי אַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל, רְגְלֵי מְבֹשֶׁר. מִשְׁמַע שְׁלָם. מְבֹשֶׁר טָב,
 מִשְׁמַע פְּרָקוּן. אָמַר לְכַנְשֵׁתָא דְצִיּוֹן אֶתְגְּלִיָּאתָ, מַלְכוּתָא דְאֱלֹהֶיךָ:
 כ קוֹל צְפִיָּד נְשָׂאוּ קוֹל יַחְדוּ יִרְנְנוּ כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ
 בְּשׁוֹב יְהוָה צִיּוֹן: קל פִּרְנָסְךָ. דְמַרְיָמִין קְלָהוֹן, כַּחְדָּא מְשַׁבְּחִין. אַרְי
 בְּעִינֵיהוֹן, יַחְזוּן גְּבוּרָן דִּיעֵבִיד יי. כַּד יִתִּיב יי שְׂכִינְתֵיהָ, לְצִיּוֹן: כא פְּצַחוּ
 רְנְנוּ יַחְדוּ חֲרָבוֹת יְרוּשָׁלַם כִּי-נָחַם יְהוָה עַמּוֹ גְּאֵל
 יְרוּשָׁלַם: בועו וְשַׁבְּחוּ, כַּחְדָּא. חֲרָבַת, יְרוּשָׁלַם. אַרְי עֲתִיד יי, לְנַחְמָא
 עַמִּיָּה. פִּרְקוּ, יְרוּשָׁלַם: כב חֲשַׁף יְהוָה אֶת-זְרוּעַ קְדָשׁוֹ לְעֵינֵי
 כָּל-הַגּוֹיִם וְרָאוּ כָּל-אֶפְסֵי-אֲרֶץ אֶת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ: גלא
 יי, יֵת דְרַע קְדָשִׁיָּה. לְעֵינֵי, כָּל עַמְמִיָּא. וְיַחְזוּן, כָּל דְבַסִּיפֵי אַרְעָא. יֵת,
 פִּרְקָנָא דְאֱלֹהֵנָא: כג סוּרוּ סוּרוּ צְאוּ מִשֵּׁם טָמְא אֶל-תִּגְעוּ

זולק הדקדוק: כ נשאו קול. הקו"ף דגש בכל ספרי תימן וגם זה ע"ד הזרות:

צָאוּ מֵתוֹכָהּ הִבְרוּ נְשָׂאֵי כָלֵי יְהוָה: אֶת־פָּרְשׁוֹ אֶת־פָּרְשׁוֹ, פּוֹקוּ
 מִתְּמֹן. בַּמֶּסֶב, לֹא תִקְרְבוּ. פּוֹקוּ מִגּוֹה. אֶת־בְּחָרוֹ. נָטְלִי, מֵאֲנִי בֵּית
 מִקְדָּשָׁא דִיִּי: כִּי לֹא בְּחִפְזוֹן תֵּצְאוּ וּבְמִנוּסָה לֹא תֵלְכוּן
 כִּי־הַלֵךְ לִפְנֵיכֶם יְהוָה וּמֵאִסְפְּכֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: אֲרִי לֹא
 בְּבֵהִילוֹ, תִפְקוּן מִבֵּינֵי עַמְמֵי־א. וּבְעִירוֹקֵי, לֹא תִתּוּבְלוּן לְאָרְעֵכוֹן. אֲרִי
 מְדַבֵּר קַדְמִיכוֹן, יֵי וְעֵתִיד לְכַנְשָׂא גְלוֹתִיכוֹן, אֱלֹהֵא דִישְׂרָאֵל:

(גְּאֲלֵנוּ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:)

(פְּרַקְנָא. יֵי צְבָאוֹת, שְׁמִיָהּ קְדִישָׁא, דִישְׂרָאֵל:)

על דא יתברך וישתבח, שמה רבא קדישא. די לעילא, חיא וקומא. מברך הוא לעלם,
 ולעלמי עלמיא:

תפסיר רס"ג

הגד למנחת שבת
ושני וחמישי כִּי תֵצֵא

כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל־
 אֵיבֶיךָ וּנְתַנּוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 בֵּידֶךָ וּשְׁבִיתֶ שְׁבוּיָו: אֲרִי תִפּוֹק
 לְאַגָּחָא קֶרְבָּא עַל בְּעַלֵי דְבְבְךָ.
 וַיִּמְסְרֵנוּן. יֵי אֱלֹהֶךָ בֵּידֶךָ וַתִּשְׁבִּי שְׁבוּיָהוֹן: וַרְאִיתִ בַּשְּׁבִיָה
 אִשָּׁת יַפֶּת־תַּאֲר וְחֻשְׁקָתָ בָּהּ וּלְקַחְתָּ לָךְ לְאִשָּׁה:

— רס"י —

י כי תצא למלחמה. במלחמת הרשות הכתוב מדבר, שבמלחמת ארץ ישראל אין לומר ושבית שבוי, שהרי כבר נאמר (נעיל כ, טו) לא תחיה כל נשמה: ושבית שבוי. לרבות כנענים שבתוכה ואף על פי שהם משבעה אמות: יא אשת. אפלו אשת איש:

ולקחת לך לאשה. לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע. שאם אין הקדוש ברוך הוא מתירה, ישאנה באסור. אבל אם נשאה, סופו להיות שונאה, שנאמר אחריו (פסוק טו) כי תהיין לאיש וגוי וסופו להוליד ממנה בן סוור ומורה, לך נסמכו פרשיות הללו: